ખરીદનાર ગૃહસ્થો તરફથી ભેટ.

દુઃખહરણ

લાભકારક આ ચોપડી, વાંચે લાભ અધિક.
પાળે પુન્યનો પાર નહિ, જાવે જમની બીક.

* * *

આહ ત્યાગો ત્યાગો વળી, સરવે નિજ અભિમાન:
જીવદયાને રાખીને, નિરમળ કરજો મન

* * *

બીજા પુન્ય ઘણા કરો, જીવદયાથી છેક,
સંસારના સુખ ભોગવી, જાશો વૈકુંઠ ઠેક.

* * *

રચનાર અને પ્રસિદ્ધ કરનાર

અમીચંદ મોતીચંદ ઝવેરી.

અંબાજીના છંદ તથા ચંડીપાઠના કર્તા

આમલીરાન, વાડી—સુરત.

આવૃત્તિ ૩જી. વૈશાખ ૧૯૭૭ [પ્રત ૩૦૦૦.

કીમત અઢી આના.

ત્રીજી આવૃત્તીની પ્રતો

અગાઉથી ગ્રાહક થઇ ખરીદી લેનારા ગૃહસ્થોના નામો.

સંખ્યા

૧૦૦ શા. મંછુભાઇ તલકચંદ ઝવેરી
૧૦૦ શા. ખુશાલચંદ ફુલચંદ ઝવેરી
૩૦૦ સુરતી દરજીની ન્યાતના ગૃહસ્થો તરફથી ભેટ.
૧૦૦ ચુનીલાલ ગીરધરલાલ કાપડીઆ
૧૦૧ ગાંધી ચુનીલાલ હરજીવનદાસ ભુતવાલા
૫૦ પટેલ મગનલાલ દામોદરદાસ આંકડાવાલા
૫૦ પા. ગુલાબચંદ દેવચંદ પાશાતાણીઆ
૫૦ શા. ગોરધનદાસ વીજભુખણદાસ પાંઉવાલા
૫૧ શા. સરૂપચંદ અભેચંદ ઝવેરી
૬૪ પટેલ ઠાકોરભાઇ ચુનીલાલ સાહીવાળા
૫૧ શા. ગુલાબચંદ કલ્યાણચંદ ઝવેરી ઠે. મોટા રસ્તે

દુ:ખહરણ

લાભકારક આ ચોપડી, વાંચો લોક અધિક
પાપે પુન્યનો પાર નહિ, જાયે જમની બીક.

માહ ત્યાગો ત્યાગો વળી, સરવે નિજ વ્યસન;
જીવદયાને રાખીને, નિર્મળ કરજો મન

બીજા પુન્ય ઘણા કરો, જીવ દયાથી હેઠ,
સંસારના સુખ ભોગવી, જાશો વૈકુંઠ ઠેઠ.

રચનાર અને પ્રસિદ્ધ કરનાર

અમીચંદ મોતીચંદ ઝવેરી.

અંબાજીના છંદ તથા ચંડીપાઠના કર્તા
આમલીરાન, વાડી—સુરત.

કીમત અઢી આના.

—: લો-લો-અને-મૂકો :—

લો, લો, લો, આ ચોપડી, મૂકો મૂકો વ્યસન,
પશુ પોકારને સાંભળી; જુઓ બચ્ચાંનું રૂદન,
ચહાના વાંચજો ગરબા, મજુરનું ભાંગે દુઃખ.
પશુ પોકારને સાંભળી, કરો બચ્ચાંને સુખ.
ખરીદ કરો ખુશી થકી નિર્મળ થાશે મન,
ધર્માદા પઇસા જશે, જીવત દાનનું પુણ્ય;

દોહરો.

હસી વસાવો ચોપડી, ગાયન છે રસાળ,
છંદ ભજન ને ગરબા, નથી અજાણ્યા ઢાળ,
સાર મૂક્યો મેં સેજમાં, ચતુર સમજી જાય,
બગ શોધે છે માછલાં, હંસ તો મોતી ખાય,
છોતેર વરસ મને થયાં, સેવું શક્તિ દ્વાર,
આતમ શક્તિ સર્વમાં, પ્રાણીનો આધાર,
જે પ્રાણીને મારીએ, શક્તિ પર ઘા થાય,
મરાવનાર સુખી નહી, ગેબી ગોદા ખાય,
શીખામણ સારી દઉં, કોઈ ના કરશો રોશ,
એક વતનના બંધુઓ, જાણી કહું છું દોષ,
બાધા ના લેવી કોઇ જીવની, જે થવાનું તે થાય;
કોઇ જીવ મરાવીયે, તો લાગે શીર હત્યાય,
જોગ માતા લેતી નથી, સઉની કરે પ્રતીપાળ,
અમીચંદ કહે મુકજો; ખોટા તમારા ચાળ,

પહેલી આવૃતીની પ્રસ્તાવના.

ઓ! મ્હારા દેશી બંધુઓ! આપણે બધા જગતના જીવો પ્રાણી માત્ર એક દેશના અને એક વતની છીએ; આપણા બધાના માલિક એક અખંડ અવિનાશી પરિબ્રહ્મ પરમાત્મા છે. તેની કુદરતથી આપણે સર્વે જીવો આ પરદેશમાં આવેલા છીએ; તેમાં આદ્ય શક્તિ ઇશ્વરીની માયામાં મોહિત થઇ ભ્રાંતિમાં સર્વે જીવો ભુલ્યા છીએ તેમાં કોઇ કોઇ જીવોએ પુન્યશાળી, બુદ્ધિબળથી જ્ઞાન મેળવ્યું હોય તો તેના બોધને અનુસરીને ચાલવું એ આપણો ધર્મ છે.

તેમાં હિંદુ અને મુસલમાન બે ભાઇઓ કહેવાય છે. તેમાં મુસલમાન લોકોનો સ્વભાવ તામસી હોય છે. તેમજ તે લોકોનો ખોરાક ગમે તેવો હોય તેનો આપણે કાંઇ વિચાર કરવાનું પ્રયોજન નથી. કારણ કે તેનો દેશ પણ જુદો હતો. અને આપણે હિંદુ લોકો ફક્ત હિંદુસ્તાનના રહિશ અને દુધ, ઘી, અન્ન, ફળ આપણા શાસ્ત્ર પ્રમાણે ખોરાક ખાવા કહ્યું છે, ને બીજી જીવહિંસા કરી પરમાંસ લેઇ વ્યસન કરવું એ આપણો ધર્મ નથી. જે માણસ હિંદુ થઇ કોઇ જીવને તેના કુટુંબથી છુટા પાડી તેને મારી અગર મરાવી તેને ખોરાકમાં વાપરે તો તે આખર નરકે જાય છે. તેમજ જીવ કોઇ દિવસ મરતો નથી પણ

તમે જે જીવનો માંસ કાઢી લો છો. એટલે હાડકાં છુટાં પડે કે જીવ પાછો પોતાને દેશ ઉપર બતાવી ગયા છીએ ત્યાં જઈ આપણા પરમેશ્વરને ફરીયાદ કરે છે. તેના હુકમથી પાછો તેનું વેર લેવા સારૂ અવતાર ધરી બનોસત દુઃખ દેશે અને ઈશ્વરના કોપથી અન્ન, વસ્ત્ર, બાયડી છોકરાં અને માતપિતાનાં વિયોગી થાશે તે વખતે જે ઘણી પર-માંસ ખાઈ દારૂ પીએ છે તે દારૂમાં પણ બનાવતાં ઘણા જીવોની હાની થાય છે વળી જગતમાં તેની ઘણી હાંસી તથા ફજેતી થાય છે. તે જોઈ હમને ઘણી દયા આવે છે. વ્યસની માણસ કહેશે કે તેમાં તમારે શું ? પણ ભાઈએ તમે હમારા સ્વદેશી બંધુ ભાઈ થાઓ છો. તમારા ને હમારા માલિક એક છે. હમો જાણીએ છીએ કે કોઈ જીવને દુઃખ દઈએ અગર આપણા સ્વાર્થ સારૂ કોઈ પાસે દુઃખ દેવાડીએ તો આપણે પાછા અવતાર લઈશું ત્યારે આપણને તેઓ પરભવમાં દુઃખ દેશે.દાખલા તરીકે આવા રામચંદ્રજીએ વાળી વાનરને માર્યો હતો તો તે બીજે ભવ કૃષ્ણાવતારમાં વાળીએ પારધી થઈ કૃષ્ણને માર્યા ને વેર લીધું આવા ભગવાન સરખાને ભોગવવું પડયું તો આપણે કેમ બચી શકીશું ? માટે હમારે કહેવું જોઈએ; ન કહીએ તો આપણા પરમેશ્વર ગુસ્સે થાય તેથી આ ભજન માંસાહારી તથા દારૂના વ્યસનીઓને સંભળાવી સુધારવા કોશીષ કરી

છે તે સાંભળીને જે સુધરશે તે પ્રાણી સદા સુખી રહેશે. તેમ વળી ઉપર લખેલી શીખામણ તમારાજ જ્ઞાતીલાઓ જાત ભાઇઓ તમારી નાતોના લાગણીવાળા તથા મહાજન તરફથી બોધ આપવાનું કહેવાથી આ કામ કર્યું છે સુખી થાઓ અને આશીર્વાદ દેજો.

અમીચંદ મોતીચંદ ઝવેરી

બીજી આવૃત્તીની પ્રસ્તાવના

આપણી વૈશ્ય જાતિ કર્મ સંજોગે વ્યસન કરી પર માંસ ખાતા થવાથી બીજા વૈશ્ય જે ભણેલા હીંદુ શાસ્ત્ર પ્રમાણે પાપ પુણ્યના જાણવા વાળા લોકોએ જે અભક્ષ્ય ભોજન કરનારાઓને નીચ કરી જુદા કાઢેલા તેને ઘણા દહાડા થયા પણ કંઈક હમણાની સપુત પ્રજા પેદા થવાથી ઉંચની સંગતી કરવાથી ભણીગણી ધર્મશાસ્ત્રને સમજવા લાગ્યા અને ધંધે વળગી વેપારી થયા ને સારા માણસો સાથે બેસવા ઉઠવાનો વહીવટ શરૂ કર્યો પણ જે પોતાનો ખોરાક અભક્ષ્ય ભોજનનો રીવાજ તથા વ્યસન પાણી કરવાનો રીવાજ પકડી રહયા છે; તેને સમજાવવા આ દુઃખહરણ નામની ચોપડીઓ બહાર પાડવામાં આવી છે, તે લોકો વાંચી ઘણા સુધરવા મંડયા છે ને વહેમ થકી માતાની બાધા લઈ આંહુંસા કરતા તે બંધ થયા છે અને થાય

પણુ છે. કેટલાકો ગોત્રજમાં જે વહેમ થકી જીવહિંસા કરી માતાને ચઢાવતા હતા તે પણુ બંધ કરી પુન્યનો લાભ લેતા થયા છે. પણુ હજી ઘણી ચોપડીઓ ગોલા, ઘાંચી, ખત્રી, ભોઇ, કંસારા, લુહાર, દરજી, વીગેરે નાતમાં વહેંચાવી જોઇએ ને એ ચોપડીઓ જે વાંચી સુધારો કરશે તો તે માણુસ પાછા નીચમાંથી ઉંચ ગણુાતા થશે, ને તેને ઉંચ કરવાને સારૂ અને ઘણુા જીવોને બચાવવા જે જે પુન્યશાળી દયાળુ ગૃહસ્થો આ ચોપડી ખરીદ કરી લઇ પોતે પોતાના નામથી બક્ષીસ કરી વહેંચાવશે અગર પોતે વહેંચસે તે મોટા પુન્યનો લાભ લેશે વળી જે નાતોમાં અભક્ષ ભોજન થાય છે તેને સુધારવાને નીચના ઉંચ નામ ધરાવવા પોતાની નાતને સુધારવા પોતે જાતે ખરીદ કરી સુધારવાની કોશીશો કરે છે ને આ ચોપડીઓ ખરીદ કરી અમારી પાસે વહેંચાવે છે તેમાં કોઇ નાતમાં શેઠીઆઓ મોટા વેપારીઓ છતાં આવા કામમાં મદદ લેવા ગયા હોઇએ તો પોતે ગાદી તકીએ બેસી રહે ને પઈસાનો અહંકારમાં જેમ પાપ પુન્યમાં સમજતા ન હોય તે પ્રમાણે હાલ ફુરસદ નથી એમ કરીને ભાવતા ભોજન મુકવા ન ગમતા હોય તેમ પણુ કરે છે, પરંતુ તેવી બાબદ પર કોઇએ વિચાર લેવો નહી. પાપને પુન્યમાં કોઇનો ભાગ નથી. કરશે તે પામશે, આ ચોપડી ખરીદ કરી

પહેલી આવૃત્તી પ્રસંગેજ લોકોમાં મુફત વહેંચવાનું કાર્ય પોતાના સખી દીલથી ઉપાડી લેનારા ગૃહસ્થોનાં મુબારક નામોની ટીપ આ હેઠળ શરૂઆતમાં આપ્યા પછી વધુ ગૃહસ્થોની માંગણીને પહોંચી વળવા બીજી અવૃત્તી પ્રેસમાં છાપવા આપતાં છપાવાનું કાર્ય અડધુ પણ ન થયું એટલામાં તો સખીવજુક હાતીમ દીલનાઓ તરફથી વહેંચવાનું ઉપાડી લઇ પોતાનાં નામ નોંધાવામાં કે જે મદદ કરનારા માનવંતા ગૃહસ્થોનાં મુબારક નામની ટીપ પણ પહેલી આવૃત્તી પ્રસંગે મદદ કરનારાઓનાં નામની સાથે સાથેજ આપી દિધી છે; ઉપરાંત આ બીજી આવૃત્તીની તમામ નકલ ઉપાડી લેવાવા ઉપરાંત વધુ ગૃહસ્થોનાં નામ પણ તેમણે ઉંચકી લીધેલી ચોપડીથી દાખલ કર્યાં છે કે જેમની માંગણીને પહોંચી વળવા ત્રીજી આવૃત્તી ટુંકમાં બહાર પાડી દેવામાં આવશે કે જે પ્રસંગે ત્રીજી આવૃત્તીની માંગણી કરી નામ નોંધાવી ચુકેલા બાકી ગૃહસ્થોના મુબારક નામોની ટીપ આપવામાં આવશે.

આવી રીતે આ દુઃખહરણ ચોપડીને ઉપાડી લઈ અભક્ષ્ય ભોજનના ત્યાગ સંબંધી લોકોને ઉત્તેજીત કરવા પોતાના સકમાઇનાં નાણાંનો વ્યય કરનારા માનવંત સખી દીલના ઉદાર ગૃહસ્થોના ઉપકાર માનતાં સર્વ સમક્ષ જાહેર કરવાની રજા લઇશ કે શહેરમાંના વણીક બ્રાહ્મણો અને મહાજનના શેઠીઆ તથા મહાજન શેઠ એ સઉના કહેવાથી આ દુઃખહરણ નામની ચોપડી બનાવી છે.

અગાઉથી ગ્રાહક થએલાઓ.

૨૫૧ મહાજન શેઠ પરીખ ભગુભાઇ દ્વારકાદાસ
૫૦૦ તારકસ ત્રીભોવનદાસ ગોવનદાસ બાલાજીરોડ.
૫૦૦ જમનાદાસ જેકીશનદાસ પાસાતાણીઆ મુંબઇવાળા
૩૦૦ મગનલાલ જેકીશનદાસ માસ્તર મુંબઇવાળા,
૩૦૦ ખાંડવાળા વીઠલભાઇ ઘેલાભાઈ
૨૫૦ ઝવેરી શોભાગદાસ નગીનચંદ
૨૫૧ શા૦ કહાનદાસ ભીજવલ્લભદાસ રેશમકલાલ
૨૦૦ ઝવેરી શા૦ નગીનચંદ કપુરચંદ
૨૦૦ ખાંડવાળા છબીલદાસ ભગુભાઈ
૨૦૦ પા૦ છબીલદાસ લલ્લુભાઇ જરીવાળા
૧૫૧ છગનલાલ રામદાસ
૧૦૦ ખાંડવાળા શેઠ પ્રાણજીવદાસ શીવલાલ
૧૦૦ ઠાકોરદાસ જરીવાળા ઠે નાણાવટવાળા
૧૦૦ ઝવેરી શા૦ ફુલચંદ કસ્તુરચંદ
૧૦૦ શા૦ આણંદચંદ સવઇચંદ વકીલવાળા
૧૦૦ શા૦ વરજદાસ લાલભાઈ ખાંડવાળા
૧૦૦ પારેખ વીજભુખણદાસ પરસોતમદાસ
૧૦૦ પારેખ કુબેરદાસ વીજભુખણદાસ
૧૦૦ પા૦ કેવળદાસ નાલશા.
૧૦૦ શા૦ મોતીલાલ રંગીલદાસ
૧૦૦ શા૦ જીવણચંદ સાકેરચંદ ઝવેરી

૧૦૦ ચોકસી નગીનદાસ વરજદાસ
૧૦૦ શા૦ નગીનદાસ ઘેલાભાઈ ઝવેરી
૧૦૦ શેઠ હરજીવનદાસ જેઠાસા સીતવાળા
૧૦૦ શેઠ છોટુભાઇ છબીલદાસ સીતવાળા
૧૦૦ પા૦ પ્રાણજીવનદાસ સીવલલ જરીવાળા
૧૦૦ ઝવેરી હીરાચંદ તલકચંદ
૧૦૦ પટેલ ફકીરચંદ કેશવજી
૧૦૦ ખત્રી કેશવરામ રામશા
૧૦૦ ખત્રી મુગટરામ દયારામ
૧૦૦ ખત્રી હરખચંદ તાપીદાસ
૧૦૦ ખત્રી ઇચ્છારામ દુર્લભરામ
૧૦૦ ખત્રી દયારામ મુલચંદ
૧૦૦ ખત્રી ગોપાળદાસ ત્રીકમદાસ ચેવલી
૧૦૧ ખત્રી કહાનદાસ ત્રીકમદાસ ચેવલી
૭૫ પરમાનંદદાસ મલુકચંદ રશકપુરવાળા
૬૪ ચોકસી લલ્લુભાઈ ગોરધનદાસ
૫૦ શા૦ નગીનચંદ કલ્યાણચંદ મોટે રસ્તે
૫૦ શા૦ મોરારભાઈ મોતીચંદ
૫૦ શા૦ છોટુભાઈ ઇચ્છુભાઇ ઝવેરી
૫૦ શા હેમચંદભાઇ અમીચંદ ઝવેરી
૫૧ સુંદરલાલ ગીરધરલાલ ખાંડવાળા
૫૧ મગનભાઇ મોતીરામ કાપડીઆ

૫૦ નગીનદાસ ગોવર્ધનદાસ ટીકીવાળા
૫૧ મુળચંદ ફકીરચંદ રંગરેજ
૫૦ પા૦ રતીલાલ સીવલાલ જરીવાળા
૫૦ પા૦ નરોતમદાસ માવજીભાઈ
૫૦ ઝવેરી શા૦ તારાચંદ હેમચંદ
૫૦ જાની અંબાલાલ વિષ્ણુરામ અંબાજીવાળા
૫૦ ખત્રી દયારામ હરકીશનદાસ ચેવલી
૫૦ ખત્રી માણેકલાલ ગોપાળદાસ ચેવલી
૫૧ ખત્રી નારણદાસ મથુરાદાસ
૫૦ ખત્રી રામચંદ વનમાળી કડીવાળા
૫૦ ખત્રી પચીગર જેકીશનદાસ રણછોડદાસ
૫૧ ખત્રી મોતીરામ નરસઈ ચોરાવાળા
૫૧ ખત્રી ગાંડાભાઈ વીઠલદાસ કડીવાળા
૫૧ ખત્રી નગીનદાસ રાજારામ
૫૧ ખત્રી મોતીરામ રણછોડદાસ
૫૧ ખત્રી હીંમતરામ માણેકચંદ

દોહરો

નીચ સુધારવા કારણે, ચોપડી પાડી બહાર.
દુઃખહરણ નામ આપીને વહેંચવા ધારે બજાર
પુન્યશાળી જે શેઠીઆ, જીતજયા પ્રતીપાળ
ખરીદ કરી વહેંચે બધે, સુધારવા નીચ બાળ.
ધન્ય છે ઉંચી વરણને, ભણી વૈશ્યની જાત
સમજુ સુધરી બેસસે, તે થાશે ઉંચી ન્યાત.
શાબાશ !-ખત્રી વરણને સુધારવાને કાજ.
પ્રયત્ન કરે અતિ ઘણું-મેં નજરે જોયું આજ.
ચોપડી જોઇ દુઃખહરણની વાંચી લીધો સાર.
ઝટ ખરીદી પ્રેમથી માન્યો વળી ઉપકાર
માનપાન આપી વળી બેસાડી પ્રેમે પાસ.
ગુણવંત જાણે ગુણીને, અજ્ઞાનીને નહીં પડે ભાસ
ખત્રીના જે શેઠીઆ પુન્યશાળી કહેવાય.
ઉદાર મને ખરીદ કરી, તેનાં નામ નીચે લખાય.
કોઇ ઘર સારાં રહયાં હશે, રૂચી નહીં આ વાત
સર્વે આપણા બંધુઓ, અસલ વૈશ્યની જાત.
વ્યસનમાં વટલી ગયા; થયા ધર્મથી ભ્રષ્ટ.
બાંધ્યુ વ્યશન છોડતાં, પહેલું પડશે કષ્ટ.

અનુક્રમણિકા

દુઃખહરણ.

પશુ જીવોના પોકારનો છંદ. ૧ લો.

(પ્રથમ નમું ગણપતીના છંદની રાહ)

એક પશુને વાચા થઇ તે સાંભળે સઉ પ્રાણી;
રૂદન કરી બોલે મુખ વાણી,
જગત જનુની માતા સર્વનાં અમે તમારાં બાળ;
નથી કેમ લેતા તમે સંભાળ,
એક દેશનાં સર્વે જીવો નથી કોઇને ખ્યાલ;
અમે અજ્ઞાની મુગાં બાળ,
પંચ ઇંદ્રિ આપી માણસ બનાવ્યા તેમાં છે અજ્ઞાની;
રૂદન કરી બોલે મુખ વાણી, ચોક ૧ લો
કરવા મતલબ કામ પોતાનું તમને કરે બદનામ;
આપીશ ભોગ જઇ માતાને ધામ
અમે પશુ જીવ મુંગા પ્રાણી કરી બેઠાતાં કામ;
માતા ખવરાવી આપે આરામ,
એક માણસ આવી ખાવતાં વછોડી મારી માને ગયોતાણી,
રૂદન કરી બોલે મૂખ વાણી; ચોક ૨ જો
બેંબેં કરી હું પોકાર કરૂં મારૂં નથી કોઇ વાલી,
પાપી પેલો લઇને જાય ચાલી,

આવી વખત કોઇ આવી છોડાવે પુરે ભાગ્યશાળી;
દયાથી સ્વર્ગે જાય ચાલી,
દયા લાવી કોઇ માંસ ન ખાશો દેશી બંધુ જાણી.
રૂદન કરી બોલે મુખ વાણી; ચોક ૩ જો—
માંશહારી જો માંસ ન ખાય તો જીવનો બચાવો થાય;
દયા લાવી પશુની કરજો સહાય,
અમે મરીએ ને તમે મોજ કરો આજીથી કેમ ખમાય;
આખર ખાનારા નર્કે જાય,
હાયહાય વખુટા પડાવ્યા પાપીને દયા શાની,
રૂદન કરે બોલે મુખ વાણી. ચોક ૪ થો—
પંચ ઇંદ્રીના માણુસ બન્યા તો મનમાં દયા લાવે,
હિંદુ થઇ પરમાંસ ન ખાવો,
પર માંસ છોડી દહીં દુધ ખાવો જીવનો થાય બચાવો,
થશે બુદ્ધીનો ફેલાવો,
અમીચંદ કહે પશુ પોકારે આંખમાં આવે પાણી;
રૂદન કરી બોલે મુખ વાણી ચોક ૫ મો.

બચ્ચાનું રૂદન.

બુડતો તારોરે બેડો બાઇ બુડતો તારોરે. એ રાહ

છંદ ૨

આવી મૂકાવોરે મારી માને આવી મૂકાવોરે,
ગળે દોરડું બાંધીને ખેંચે પાપીને શેની દયા, બેંબેં કરી
જુવે બકરી બચાંને મનમાં કરે હાયહાય, મારી માને૦
સુરતમાં જૈન મહાજનમાં હો કારભારી સૌભાગ્યદાસ,
પઈસા ખરચીને મન મનાવે મોકલે બચાં પાસ-મારી માને૦
બકરી બચાંનું રૂદન જોઇને મનમાંથી દે છે સરાપ,
અમને પાપીએ વીજોગ પડાવ્યા ખાણું થાજો એનું ખરાબ મારી૦
અમે ગરીબડાં બાછડા બકરાં પાપી કરે તેનો આહાર
મનુષ્યજાતી જીવ દયાળુ હીંદુ ધરમ વીચાર, મારી માને૦
જે જીવ મારી પરમાંસ ખાય તે શાસ્ત્રનો હશે અજાણ,
સમજુ હશે તો સમજી લેશે હું મરતાં બતાવું જ્ઞાન, મારી૦
વગર વેરે રામે વાળીને માર્યો, તેતો હતા ભગવાન,
બીજે જનમ વાળી પારધી થઇને કૃષ્ણનાં લીધાં પ્રાણ મારી૦
કૃષ્ણ સરખાંને ભોગવવું પડયું તો તું કાં છુટે હેવાન;
દુઃખ આવે ત્યારે બેસીને રોશે સાચું હમારૂં માન મારી૦
તું દુઃખી થઇ બીજાને કરે તેનો તો કર વિચાર,

આરો તે સઘળા પરસ્તારો થશે પાપમાં ભાગીદાર મારી માને૦
પશુ બોલે એમ લાગે નહીતો, તે પર કહું દૃષ્ટાંત,
નળરાજા જોડે હંસ બોલ્યો તો સાંભળ નળ આખ્યાન મારી૦
પકડનારાને દયા આવી તે કરવા લાગ્યો વિચાર
અરે પાપી જીવ આ શું કરે તું મરી જવું જમદ્વાર. મારી.
આંધળા પાંગળા લુલા બને તે આવા કરમથી થાય,
ચોથે જનમ આવી વેર લેશે કેમ કરી સહેવાય; મારી,
પકડનાર પસ્ત[illegible] લાગ્યો મેં કર્યો અન્યાય
બકરી છોડી દોડી બચ્ચાં પાસે ગઈ હઈયામાં હરખના માય
બચ્ચું બકરીને ધાવવા લાગ્યું મનમા ઘણુ હરખાઓ,
અમીચંદ કહે જીવ દયાથી સહેજે સરગે જાય. મારી.

દોહરો.

છંદ ૩

જૈન ધર્મનો પાળનાર–અમીચંદ શ્રાવક બાળ,
વૃદ્ધ ઉમરના માનવી, જાણી મુકયો સવાલ,
દેવી ભક્ત જાણીને, મહાજન સોંપે કામ,
[illegible] સર્વે જણા, આવે દેવળ ધામ,
બંધુ [illegible] આપણા, શુદ્ધ અશુદ્ધનો ફેર,
શુદ્ધ અશુદ્ધને અડકે, એ તો અકરા ફેર,
શુદ્ધ અશુદ્ધ શું જાણીએ, જાણુ પોતાનું મન.

અશુદ્ધ કહીએ નીચને, ન ખપતું કરે ભોજન.
અડકાયેથી નહાવું પડે તેને જે જીવ ખાય,
અશુદ્ધ તેને જાણવો, સંત ભક્ત અભડાય,
તેથી જાણવા કહું છું. સમજો આપો આપ,
માંસ અહારી જો અડકે તો અસંખ્ય લાગે પાપ
વૈષ્ણવ ધર્મ પાળવો, તો તેનો લેવો સાર,
આચાર ધર્મ સાચવે, તે પામે ભવપાર.
ગોલા ઘાંચી ખત્રી, સમજો સરવે ભાઈ,
જુગ પલટાયો સર્વનો, સમજો મનની માંહી,
પહેલા તો અભણુ હતા, કરતા મજુરી કામ,
ધર્મ શાસ્ત્ર જાણ્યા નહી, નીચ પડાવ્યું નામ.
સપુત પુત્ર પેદા થયા, ભણ્યા કરી અભ્યાસ,
રોજગારે સઉ વળગ્યા, બેસી ઉંચની પાસ,
વેપાર તો ઉંચા કરો, કપડા પહેરો ઉંચ્ચ,
ખોરાક વાપરો નીચનો એટલી ઉકેલો ઘુચ,
શેઠ પટેલનું કામ છે, રાખે મન મોટાં વશ,
ગરીબ તો સમજી જશે, મોટાને મળશે જશ.
ચઉસ રાખે દુઃખી થશે, ચઉસ પાપનું મૂળ,
વ્યસની વ્યસન મૂકે નહિ, આખર ધુળે ધુળ,
કુળમાં દીવો એક હોય, દીપાવે સઘળુ કુળ,
ન્યાતમાં દીવા હોય તે. સુધારે નાતની ભુલ.

સમજો સમજો સઉને કહું, મહાજનનું છે દબાણ,
અમીચંદ કહે વિનવી, રાખજો સઉનું માન.

અજ્ઞાની લોક જીવ હિંસા કરે છે તે વિશેનો

છંદ ૪

સમજ મન માહારે એ ભજનની રાહ.

ભાઈઓ! ન ભુલોરે દયા દાન પ્રેમે કરો,
મરતાને બચાવોરે ભવ જળ સહેજે તરો,
મુંગા પ્રાણી પશુ જીવની કોઇ નહિ કરશો ઘાત.
નોંધારા નાચાર બાપડા તેની કોણ સાંભળે વાત,
સાંભળે પુન્યશાળીરે અરજ આ કાન ધરો,—મરતાને,
મન ગાંધી એ મહાત્મ પુરૂષને કરવા ગઉરક્ષાય,
મુસલમાન સાથ મન મેળાવી મરતી બચાવી ગાય.
સબંધ જોડી સાચોરે સત્યે દુઃખ વેઠે ખરો,—મરતાને,
મુસલમાનભાઈ એમ કરી કહે છે હિંદુ કસાઇ છે પૂરા,
પાડા બકરા હણે હણાવે તેને કરો તમે દુરા.
શરમ ત્યારે સાચોરે હિંદુનો કહીએ ખરો—મરતાને
નામ હિંદુ થઇ પરમાંસ ખાએ તેને પૂછે તેની ન્યાત;
ન્યાતનું કહ્યું નહિ માને તો નાંખો મંદિરમાં વાત
હુકમ બંધ કરવાંરે ત્યારે તેનો ભાંગે ખરો—મરતાને

મારી વાતમાં ભાર ન લાવવો આ છે સાચી વાત.
સૌ સૌની ભૂલ સર્વે સુધારો ત્યારે ગણાશો ઉંચી જાત.
મધુપાન છોડોરે માંસહારી ધ્યાન ધરો—મરતાને
એક પળ માંસ વાસી રહે તેમાં અસંખ્ય જીવો થાય.
જેવા નરકમાં કિડા ખદબદે હિંદુથી કેમ ખવાય,
પાપી તો કહીએ પૂરોરે, હિંદુને લજવે ખરો—મરતાંને
હું માતાનો પૂર્ણ ભક્ત છું, મને વહાલી મારા માયે,
એવું માતાને ગમતું હોય તો હું કેમ કહું નાયે,
કોપે મારી માજીરે, સમજી સૌ વિચાર કરો—મરતાને.
બનવાનું તો બની ગયું ભાઈ હવે થકી સુધારો,
હાકી વરણ વેપારી થઈ તો કરજો ઉંચા વિચારો,
હિંસા ન કરશોરે, અમીચંદનો બોધ ખરો--મરતાને.

દોહરો.

છંદ ૫

અંબા મારી ઈષ્ટ દેવ, સદા કરે છે સહાય,
જીવ દયાને કારણે; બુદ્ધિ આપે માય,
દિવસ ફર્યો નીચનો, માજી થયા મહેરબાન,
મુરખ તો નહિ સમજે, ચતુરને પડશે ભાન.
આવજીઓની વાતમાં, વાંદર વાંદરીબે,
વાંદરી પડી વાવમાં, સ્રી થઇ ગઈ તે,

વાંદર રહ્યો વિચારમાં, દુઃખ પામ્યો રહી તે,
વાંદરી તો રાણી થઈ, રાજા સાથે રહે,
અમરત ચોઘડીયું વહી ગયું, પછી ઘણું પસ્તાય.
અમીચંદ કહે સમજો, હત્યા થોડી થાય,

ચતુરને ચેતવણી.

જીવ હિંસા વિશેનો છંદ. ૬

(ત્રિગુણ માયા માતા હેરીએ ભજન રૂપી છંદની ચાલ

દારૂ માટી જે જન મૂકશે, તેનો મુક્તિનો વાસે,
સંસારમાં સુખી રહી નીચ ઉંચ ગણાશે, દારૂ માટી
આરે દેશ નથી આપણો,
કરીએ પરદેશમાં વાસે, જગત જીવો એક દેશના.
માલીક એક અવિનાશી. દારૂ માટી ચોક ૧ લો.
પવન દોરીએ બાંધ્યું જગતને કર્યો સઘળામાં વાસે.
જેવા કર્મ જે જન કરશે. તેના ફળ તેવા થાશે.
દારૂ માટી ચોક ૨ જો
માંસ હારીને દયા નહિ, જીવ હિંસા પર ચાહશે.
હિંદુ ન કહેવો એ પાપીને, અંતે નરકે તે જાશે,
દારૂ માટી. ચોક.૩ જો

મહાજન સમજાવવા અમને કહે સમજે તે સુખી થાશે,
અમે ને તમે દેશી બાંધવા, તેથી સહુએ ઉઠાશે
દારૂ માટી. ચોક ૪ થો,
અતીરે દુઃખી જોઇ વ્યસની, સહુને આવે છે ત્રાસે,
હલકી વરણ જ્યારે સુધરે, હિંદુ ઉંચા ગણાશે.
દારૂ માટી ચોક ૫ મો
સુધરેલ જુવાનીયા મહેનત કરે, ઘરડાને નહિ ભાસે.
આડા પડીને મમત કરે, સમજુ લડાઇથી નાશે
દારૂ માટી ચોક ૬ ઠો
માજી સમરો અમીચંદ કહે, સૌની પુરશે મા આશે.
ઘરડા હવે નહિ સમજે, છોકરા ઇજ્જત પર જાશે.
દારૂ માટી ચોક ૭ મો.

વખત જોઇને ચાલવું.

કોન ઉતારે પાર એ રાહ.

સમો જોઇને ચાલવા વિશેનું ગાયન.

છંદ ૭

આપો સમાને માન, સમો જોઇ આપો સમાને માન.
સમે સમો બળવાન સમો જોઇ આપો સમાને માન

સમજુ પુરૂષ તો સમજીને બેસે મત કરે અજ્ઞાન,
જે માણુસે સમો ન જાણ્યો એતો થયા હેરાન
સમો જોઇ આપો સમાને માન ચોક ૧
અરજુન સરખા બાણુાવળી જુવો કોઇને નથી અજાણુ
કાબે હરાવી ગોપીકા લુટી એરે ધનુષ એ બાણ,
સમો જોઈ આપો સમાને માન ચોક ૨
ફરસરામે ફરસી ધરીને ક્ષત્રીના લીધા પ્રાણ;
રામચંદ્ર જયારે પેદા થયા ત્યારે ઉતાર્યું અભીમાન;
સમો જોઇ આપો સમાને માન; ચોક ૩
કુલકી વરણુ વેપારી થઈ સઉ ઉંચા મેળવજો જ્ઞાન;
અસલની રૂઢી ઘરડાની મુકી સુધરો સર્વે જુવાન;
સમો જોઇ આપો સમાને માન ચોક ૪
મહાત્મા ગાંધીના બોધે કરીને સાહુને મળ્યું અપમાન
દુધ, ઘી, ખાંડ, સસ્તાં થયા તે જોઇ રહ્યું જુગજાન;
સમો જોઈ આપો સમાને માન ચોક ૫
દારૂ તાડીનું વ્યસન કરીને બને ગધા પેલવાન;
ભોં ભોં કરીને ધુલમાં આલોટે શરીરનું નહી રહે ભાન;
સમો જોઈ આપો સમાને માન; ગોક ૬
વ્યસન છોડી પરમાંસ ના ખાવતો જીવની ન થાયે હાણ;
આશીષ લઇ સઉ સમજીને બેઠો માજી કરે કલ્યાણ;
સમો જોઇ આપો સમાને માન ચોક ૭

ખરડા વ્યસની દુઃખી થતાતા સુધરી ગયા છે જુવાન;
અમીચંદ કહે સતસંગતથી સઘળે મળશે માન,
એમો જોઈ આપો સમાને માન ચોક ૮.

નીચ ઉંચ કેમ કહેવાયા તે વિશેનો,

છંદ ૮

પ્રથમ નમું ગણુપતી માત સરસ્વતીના ધરતા ધ્યાન એ રાહ
નીચ ઉંચ કેમ થયા ગુરૂજી તે તો કહોની અમને
પ્રણામ કરી પુછું છું તમને
ઠીક પ્રશ્ન તેં પૂછયો ગુરૂ કહે સાંભલો ચિત રાખી;
બેઠો કળીયુગને થઇ માખી;
પ્રથમ આત્મા એક સરવે જીવો ભરી જગત આખી,
ગુરૂ સમજાવે મુખ ભાખી;
નીચ ઉંચના ભેદ બતાવું જે ખબર હોય હમને,
પ્રણામ કરી પુછું છું તમને; ચોક ૧
સારી કરણી કરે ભોજન સારા કોઇનું દુખાવે નહી મન,
વેપાર કરી ઉંચા મેળવે ધન
કેફ વ્યસન મુકી ખોરાક સારી ખાય કાયા થાય પાવન;
મળે સુખ સ્ત્રી ધન ફરજન;
ઉંચ કરણીના ફળ ઉંચા મળે, પછી સઉ લાગે નમને,
પ્રણામ કરી પુછું છું તમને ચોક ૨

એજ માણુસને એજ આતમા સંગતી દોષનો પાસ;
દારૂ માટીની ગમી ગઈ વાસ, પરવશ જીવ થઈ બોલે નઠારૂં
પઈસાનો થાય નાશ;
દુરગંધથી કોઈ ના આવે પાસ, પડે પીધેલ થઇ પૃથ્વી ઉપર
પછી લાગે ભમને; પ્રણામ કરી પુછું છું તમને ચોક ૩
આવા ક્રમથી નીચ કહેવાયા બાકી આસલતો ઉંચ;
સારી કરણીથી ઊકલસે ઘુંચ હાલના જુવાનીઆ
મહેનતકરે ઘણી મનમાં લગાડે ખુંચબળડી ઉઠે ઘરડા કરે કુચકુચ
અમીચંદ કહે ઉચ કરણી કરો ઝટ જીતાય જમને;
પ્રણામ કરી પુછું છું તમને ચોક ૪ પુર્ણ

પોતાના મનને મારવા વિશે બોધ.

કવાલી.

છંદ ૯

મારો તો મનને મારો, તરીને બીજાને તારો;
આપવું તો જીવતદાનને લેવું તો જ્ઞાનીનું જ્ઞાને;
કરો તો સંગત સારો, મુકોતો સોબત નઠારો;
મારો તો ચોક ૧
પાપી જીવહંસાના ભોગી, નરક ના થઇ પડે જયોગી;
સર્વે જીવ છે બંધુ ધારો, માલીક મળે એક પ્રીતમ પ્યારો
મારોતો ચોક ૨

ખાનારા સમજો માંસહારી; ખાશો નહી માછલી મારી
મૂકીએ ખોટા વિચારો, કરો સંગ ઉચનો સારો;
મારોતો ચોક ૩

મૂકો હવે દારૂને માંસ, બચાવો જીવનો થાશે;
થશે પઈસાનો વધારો, જગતમાં સહુ કહેશે સારો
મારોતો ચોક ૪

એટુ તમે લેશો નહી માની, હું તો કહું દેશી ભાઇ જાણી
તરવાનો સઉનો એક આરો, સમજી મન કરજો સુધારો;
મારોતો ચોક ૫

અસલની રૂઢી દો મૂકી, જશો નહી આ સમો ચુકી;
નીચ ઉંચ થવાને ધારો, અમીચંદ કહે વિચાર સારો;
મારોતો ॥ પુર્ણ ॥

માને તેને શીખામણ.

છંદ ૧૧

બન્નેભઇ માજી નામછે ખડ એ છંદની રાહ

તમારે કરવું હોય તેમ કરો, બતાવું મારગ હું તો ખરો,
અસલથી રઉ કહેતા આવે, વાત કાન ના ધરો,
દીનશા દાદતર સમજાવી કે તેના બોલ સંઘરો,
તમારે ચોક ૧

ગોલા ઘાંચી ખત્રી દરજી, ઉચ વરણમાં ફરો;
નીચ વરણ વેપારી થયા, સઉ આબરૂથી હવે ડરો,

તમારે ચોક ૨

ઉંચ વરણની પાસે બેસો, કોઇ દીન વસન કરો;
બાસ ઉડે ત્યારે થાય પસ્તાવો, મુખપર કપડું ધરો;

તમારે ચોક ૩

અસલના ઘરડા મજુરી કરતા, દુરથી વાતો કરો;
હવે આવો કહી પાસે બેસાડે, ઉચની સાથે ફરો;

તમારે ચોક ૪

સારા માણસને સમજી કરીને, પોતે ચાલે પાધરો;
પછી નાતમાં કરી સુધારો, નીચ કર્મથી ડરો;

તમારે ચોક ૫

મતીયાઓને બુધે બેસાડી, સમજાવી પેટ ભરો;
જેમ કંકરો ઘઉંમાં રહે કંઇ તેનાથી નહિ ડરો;

તમારે ચોક ૬

પરમાંસે ખાઇ જે વસન કરે છે, તે પ્રાણી નહી તરો;
માંસઅહારી જે માંસ ના ખાયતો, જીવનો ન થાય મરો;

તમારે ચોક ૭

મનમાં સમજી દેશી બંધુ, બોધ આપુ હું ખરો;
અમીચંદ કહે જીવ દયાથી સહેજે ભવજળ તરો;

તમારે ચોક ૮

જીવહીંસા કરનારને શીખામણ.

લાવણીની રાહ. છંદ ૧૨

ભુલચુક કરજો મા માફ એ છંદની રાહ.

જીવ હિંસા જેણુ કરી વાત કહું ખરી પાપનું મૂળે,
કેળ છોડી મુરખ જઈ બાઝે કાંટાની સૂળે;
વાગે કાંટા રોમે રોમ, નાસે કરી જોમ
છોડે નહિ છુટે, પેસે આજુબાજુ ન હલાય,
ને પેટ ફુટે, ત્યાં જંગલમાં કોણ હોય આસપાસ જોય
હોય કોણ ભુતે, તેમ મુવા પછી પણ મારશે જમના દુતે
કુસંગત જે નર કરે, પાપી નહિ ડરે મનપો કરે ધુળે;
કેળ છોડી મુરખજઈ બાઝે કાંટાની સૂળે ચોક ૧
કરે હિંસા પોતે નહિ, કરાવે કંઇ પોતાને સારૂ;
મારનાર ખાનાર ભાગીદાર સત્ય હું ધારૂં;
થાય બન્ને ગુનહેગાર, કરી વિચાર કામ કરો સારૂં
થયા પાપની માગો માફ છુટવાનું બારૂ,
પ્રભુ જગત જીવ દયાળ કરે પ્રતિપાળ માફ કરે ભુલે,
કેળ છોડી મુરખ જઈ બાઝે કાંટાની સૂળે ચોક ૨
જો કેળની સંગતિ થાત, કેળા પણ ખાત, ઉત્તમ ફળ કહીએ
મળ્યો ઉત્તમ મનુષા દેહ ગુરૂ કરી રહિએ,

આમ પુણ્યના મારગ બે બતાવે ગુરૂ તે અંતરમાં લઇએ;
સત્ય ચાલતા પડે કદી દુઃખ તોએ પણ સહિએ;
કોઈનું દુઃખાવવું નહિ મન તેને ધન ધન દયાનું મુળે,
કેળ છોડી મુરખ જન ચોક ૩

એક દેહી સઘળા જીવ બનવા શીવ ઓવ્યા આ ઠામે,
જાણી પુણ્યનો મારગ કરો પરમાર્થ કામે;
જીવ જીવને બચાવે જેહ, ભાગ્યશાળી તેહ ઉંચે જાયે ધામે
મુળ માલિક થાય પ્રસન્ન કરે સિદ્ધ કામે,
અમીચંદ કહે ચાલો સત મુક્તિ મળે ઝટ,
કુરમ જ્યારે ખુલે, કેળ છોડી મુરખ જઈ બઝે ચોક ૪

માને અરજ.

પદ ૧૩

પ્રથમ નમું ગણપતી માત સરસ્વતીનું ધરતા ધ્યાન એ રાહ

ચોક ૧ લો.

એક અંચબો લાગ્યો અમને સંશય ન જાય
મ્હારો, સરવાંગે વાસ વસે તહારો;
ચરાચરમાં વાસ માજીનો, જાણે સર્વ પ્રાણી;
મુરખ નહિ સમજે અજ્ઞાની,
કુડી મારગ છોડી કરો સુધારો જીવની ન થાયે હાની,
ખુશી થશે માજી લેજો જાણી;

જીવ હિંસાથી દહેરૂં અશુદ્ધ થાય, માજીને કંપારો,
સર્વાંગે વાસ વસે તહારો.

ચોક ૨ જો.

આત્મશકિત રહે સર્વે જીવમાં માતા વસે સદાએ,
હવે કહો કેમ કરી ઘા થાએ,
એ માતાનું મન દુખાવે આપણી વહારે કેમ ધાએ
સમજુ પુરૂષ કરજો એનો ન્યાયે
સરવે પ્રાણી એક દેશી બંધુ ભાઇ જરાતો વિચારો;
સર્વાંગે વાસ વસે તારો.

ચોક ૩ જો

શુદ્ધ પવિત્ર પરમ દયાળુ સમાન દ્રષ્ટિ તારી
અરજ એક સાંભળો મા મહારી.
નહિ વહાલા નહિ વેરી તમને પોતે સમકિત ધારી,
જગતમાં સદા કલ્યાણકારી,
કરવા મતલબ અજ્ઞાની જીવ મારગ ઝાલે નઠારો,
સર્વાંગે વાસ વસે તારો,

ચોક ૪ થો

શુધ્ધ જગા સમરણની એતો સહુનો મોક્ષ દ્વાર,
સદા અહીં વરતે જેજેકાર.
ભગત સુખી પુજારા સુખી મા અખંડ ભરે ભંડાર
સુરત ધીઆ ફળીઆમાં દરબાર,

એજ અંબા મારી ઇષ્ટ દેવ સંસારનો લાવે આરો,
સર્વાંગે વાસ વસે તારો;

ચોક પ્ર સો

કોઇ જગાએ રૂઢી ઓરગથી પશુની કરતા હાણ,
સમજાય હવે આવ્યું તેનામાં જ્ઞાન
નીચ હતા તે ઉંચ થયા પાળે ધરમ દયા દે દાન,
માજી એનું સદા કરે કલ્યાણ,
અમીચંદ કહે બુધ્ધિ ફેરવી મરતાનું વિચારો,
સર્વાંગે વાસ વસે તાહરો,

જે માણુસ પોતાના સ્વાર્થ સારૂ જીવની ઘાત કરતા ડરતા નથી તે વિશેનો

છંદ (૧૩)

જીવ તું ચાલ જરારે વિચારી ાા તારે સ્વાર્થે
ઘા કરે કારી ાા મતલબ કરવા દયા નહિ લાવે ાા
જાણી સમજી બીજાને ફસાવેાા ચોરી લાવી એરણુ પચાવેાા
સોયના દાનથી પાપ ન જાવે

ઝુલણા

સ્વાર્થ સારૂ જુઠું બોલી કરે પોતાનું કામ
બકરાનો ભોગ સો કોઈ દે છે નહિ લે વાઘનું નામ.
મારે ભરોસા વાળાને ભારી ાા તારે સ્વારથે ઘા કરે કારી
ચો. ૧ લો

રૂપિયા સારૂ સોનું નુકશાને કરવા સ્વારથ પાપ ન જાણે
જીવ તું જાણુ હોય કે અજ્ઞાને ા કર્યાં કર્મો ભોગવવા
પ્રમાણે ા

જુલ

લાંચ ખાઈ જુઠી સાખ પુરે હિમત રાખી મન,
સાચો જુઠો સાખથી થાયે હાકેમ દેવે દંડ.
જીવતું જોને મનમાં ધારી ા તારે સ્વાર્થે ચો. ૨ જો
કરવા સ્વાર્થે પોતાના કામે ા કરે દેવ દેવ દેવી બદલામે ા
પુત્ર માંદો સાજો થાય આરામે હું તો બકરો ચઢાવુ
તારે વામે.

જુલ

આયુષ્ય હોય તો ઉઠે જીવતો મટી જાય સૌ રોગ
જીવતા જીવ બકરાને મારી મીથ્યા આપ્યો ભોગ.
હત્યા કરી આ અણુ વીચારી ા તારે સ્વારથે ા ચો. ૩ જો
આત્મા સચરાચરમાં વ્યાપી ા કરે હિંસા તે જાણુવો પાપી ા
કરો ભક્તિ મન સ્થિર સ્થાપી ા આવ્યા કષ્ટ નાંખે
મા કાપી ા

જુલ

સચરાચરમાં માને ગણો તો દુઃખાય માનુ મન,
અજ્ઞાની જે સમજે નહિ તેને સમજાવો ભક્તન
સો ઘટ ઘટ ખપ્પર ધારી ા તારે સ્વારથે ઘા કરે કારી ા
ચો. ૪ થો

સમજી કરશો નહિ હત્યાયે; જેનું જાય તે કરે હાય હાય:
કરશે માજી દ્વારે હત્યાયે ।। તેથી પાપ થાય અસંખ્યાયે ।।

ઝુલ

ફુળફુલ નિવેદ ચઢાવે ઘાટડી સૌ સણુગાર
મન માન્યા કામ કરશે માજી ખુશી રહે અપાર.
અમીચંદ કહે ચાલો સંભારી, તારે સ્વારથે ઘા કરે કારી ।।
ચો. ૫ મો

અહિંસા વિષે રાહ ઉપરનો

પદ ૧૪

ભકત જનને સમજીને લેવું ।। વહેમી સમજે તો
સમજાવી કહેવું ।।

મૂળ એક માલીકની છાંયા ।। એક થઇને અનેક બનાયા ।।
શકિત રૂપે વસે મંમાયા ।। સકિત વિના બને નહિ કાયા ।।

ઝુલ

વહેમ છોડી મત મૂકી માનો શીવ શકિત છે એક,
એક થડને અસંખ્ય ડાળી, પકડી રાખો ટેક.
બિત્તર સમજી ધરી ધ્યાન રહેવું ।। વહેમી સમજે.
ચો. ૧ લો

માલિક સઘળામાં આત્મારામ ।। શકિત વિના નથી સુનો ઠામ.

પશુ પક્ષી જીવો તમામ ાા મોક્ષ જાવા ઘણી રાખે હામ ાા૮

ઝુલ

વિકટ માર્ગ મલિકનો દેખો જુઓ લાંબી ખજુર.
ઉપર ચઢે તેતો રસ ચાખે ભોંય પડે ચકચુર.
તેથી ગુરૂનું જ્ઞાન લેવું ાા વહેમી સમજે તો ાા

ચોક ૨ જો

પાપ પુણ્ય સમજાવે ગુરૂ જ્ઞાની કોઈનું મન દુખાવવું
નહિ લો જાણી ાા
મન દુખાય પાપ લો જાણી ાા મન રાજીથી પુણ્ય લો
માની ાા૧

ઝુલ

કસાઈ કર્મ ઘણું કસાઈ કરતો રાખી મન અભિમાન,
એક સમે ઘા પડયો હાથ પર ઘણો થયો હેરાન
પડે પીડાને દુઃખ કેમ સહેવું, વહેમી સમજે તો,

ચોક ૩ જો

કસાઈ પસ્તાઈ કરેરે વિચારે ાા ઘણા જીવનો મેં કીધો
પ્રહારે ાા
પડયું દુખ હશેરે અપાર ાા કસાઈ પસ્તાઈ રડે વારંવાર ાા૧

ઝુલ

નિર્મળ મન કરી લીન થઈને ધરી બેઠો એક ધ્યાન,
પ્રાણી માત્ર હિંસા ન કરશો ખુશી થશે ભગવાન.
કસાઈ સ્વર્ગે ગયો શાસ્ત્રે કહેવું ાા વહેમી સમજે તો ાા

ચોક ૪ થો

કલકી વરણુ હિંસા બહુ કરતાં ાા તેમાં ઘણા ગયા
મુખરતા ાા
પહેલા બોકડાનો ભોગ ધરતા ાા હવે કાન કાપી મુકે
ફરતા ાા

ઝુલ

મલીઆ તો મત ગ્રહે નહી મારી કુળ દેવી દુભાય
સમજુ પુરૂષ તો સમજી બેઠા ન કરવી હત્યાય.
વેર બાંધી પેલે ભવ રહેવું વહેમી સમજે સમજાવી કહેવું ાા
ચોક ૫ મો

કુળદેવી દીન દયાળે, એતો સૌની કરે પ્રતીપાળે.
બીને રૂઢી મારગે ચાલે, આધ શકિત સર્વમાં મહાલે.

ઝુલ

શકતીરૂપે રામ રમે સર્વમાં, કેમ કરી ઘા થાય.
પશુ જીવની હંસા કરે, તે અજ્ઞાની કહેવાય.
અમીચંદ કહે દયા ન દાન દેવું વ્હેમી સમજે તો સમજાવી
કહેવું.

સમજુને બોધ.

પદ ૧૫

જીવ તું ચાલ જરારે વિચારી એ રાહ
જે ચેતે તેનેરે ચેતાવું; સહુને મરી એક દીન જાવું;
કોક દોઢીયું પડી જાયે, કોઈ સગામાં માંદુ થાયે;

કરતો કામ મૂકી બેઠેલો પાચે, વળી મનમાં કરે હાયહાયે;
જાણે પારકું પોતાનું આવું, સઉને મરી એક દીન જાવું;
ચોક ૧ લો.

કોઇનું નથી કોઇ સગું વાલી, સરવે મૂકી જવું છે ચાલી,
જીવ જીવોને લે સંભાળી, તેને માલીકની રખેવાળી;
જીવ દયાનું લાકડું રહાવું; સઉને મરી એક દિન જાઉ
ચોક ૨ જો.

મનુષ્ય અવતાર મોક્ષનું બારૂં, કરવું પાપ મુકોને નઠારૂં;
દેશી ભાઇ જાણી કહું સારૂં તમે મૂકો પીવાનો દારૂ;
મુવા પછી કયાં મળશે પીવાનું, સઉને મરી એક દિન જાઉં.
ચોક ૩ જો.

સમજ નથો તેમા એ ભાવે, મુવા પછી ઉંધો ટંગાવે,
માર્યા જીવો ત્યાં ફરીયાદ આવે કરે કર્મો તે નર્કે જાયે;
અમીચંદ કહે સાચું બતાવું, સઉને એક દીન મરીને જાવું.
ચોક ૪ થો. (સંપૂર્ણ)

સમજો ને સમજાવો.

છંદ ૧૬

જીવ તું આલ જરારે વિચારી એ રાહ.

હિંદુસ્તાનના હિંદુ રહેવાસી, બધે દરશન જુઓ તપાસી,
સર્વે ધર્મોમાં એમ કહેવું, કોઇના જીવોને દુઃખ નહિ દેવું

આપણે દુઃખ પડે તે સ્હેવું, જીવ દયાનું પૂણ્ય લેવું,
મુંગા પ્રાણી સર્વે નીરાસી, છએ દર્શન;

ચોક ૧ લો.

જીવ દયા ધર્મ પળે તેતો સ્હેજમાં થાયે ન્હાલે, જાળ
નાખી માછી મચ્છી ઝાલે,
માતા વિના ટળવળે તેના બાળે; પુત્ર વિના મા રહે ઉદાસી;
છએ દર્શન ચોક ૨ જો.

મુગાં પ્રાણીને દુઃખ દેવું, તેને ખાનારાને શું કહેવું;
નથી જાણુતો સદા અહીં રહેવું, મુવા પછી પેલે ભવ સ્હેવું
જમના હાથોથી કયાં જશો ન્હાસી, છએ દર્શન જુએ;

ચોક ૩ જો.

કયા શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે એવું, કરી જીવ હિંસા માંસ લેવું;
અભણ અજાણને શું કહેવું હાલના સુધરેલાને સમજી લેવું;
અસલી ધરડા કરાવે હાંસી છએ દર્શન જુઓ તપાસી;

ચોક ૪ થો.

સઉમાં દયા ધર્મ છે મોટો, માંસ ખારીને લાગશે ટોટો;
મન મારી રાખે તેતો મોટો, ન્યાતનો મુકાવે રસ્તો ખોટો;
અમીચંદ કહે પુણ્યે સુખવાસી; છએ દર્શન જુઓ તપાસી;
ચોક ૫ મો. (સંપુર્ણ)

સોદાગરની ખરીદી

છંદ ૧૭

ત્રિગુણ માયામાં તાહરી એ શાહ;

ચોક ૧

ખરીદનારારે ખરીદ કરો; વગર પઈસાનો માલે;
અંત સમેરે ખપ આવશે, પરભવ સુધી ચાલે, ખરીદનારા,

ચોક ૨

એક વતન સરવે જીવોના, આવિ પરદેશે માલે;
જેવી જીવો કરણી કરે; બુદ્ધિ બલ તેવું ચાલે,
ખરીદનારારે ખરીદ કરો.

ચોક ૩

પ્રથમ આધાર ખોરાકની જે નર ખાતા સંભાળે;
અન દુધ ફળ ખાઇને, પ્રાણી સત પર ચાલે,
ખરીદનારારે ખરીદ કરો;

ચોક ૪

સારા વેપાર ઉંચા કરે; પાપ મારગ ન ઝાલે;
જેમાં જીવોની હાની નહિ, બંધુ જાણી સંભાળે;
ખરીદનારારે ખરીદ કરો;

ચોક ૫

સંસારમાં સુખ ભોગવી, અંતે સ્વર્ગમાં માહલે;
ઉંચી જાતી એને કહિએ, દેશી જીવોને પાળે;
ખરીદનારારે ખરીદ કરો,

ઉંચ માણસ એને કહિએ, હવે નીચાને ભાળો,
કંદ મુળ કાંદા વાપરે; જાડી બુધ્ધીપર ચાલે;
ખરીદનારારે ખરીદ કરો ચોક ૬
જારારે દયા તેને નહી, બંધુ જીવોને ઝાલે;
બકરા માછલાં ઘણા ટળવળે, પકડી કંડીયામાં ઘાલે;
ખરીદનારારે ખરીદ કરો, ચોક ૭
પાપી રાક્ષસ એ જીવોના, પાડે જીવોને ફાળે;
હજારો જીવોના મન દુખવે, અંતે બુરા થાય હાલે;
ખરીદનારારે ખરીદ કરો, ચોક ૮
દારૂ તાડીથી પરવશ થઇ, મા બેનને રે ઝાલે;
શાણા સમજુ રે ગણા હોય ટેક આગળ ન ચાલે;
ખરીદનારારે ખરીદ કરો ચોક ૯
નીચા ખોરાકે નીચા બને સઉ આવો દે માળે;
સમજી સુધરશે જે પ્રાણીઓ ઉંચ થશે તેના બાળે;
ખરીદનારારે ચોક ૧૦
આપણા માલીક રાજી થશે સતમારગે ચાલે;
એ મારગ ઉંચ નીચના, જેને રૂચે તે ઝાલે;
ખરીદનારારે ચોક ૧૧
વગર પઇસાનો વેપાર છે, સતમારગે ચાલે;
ઝુકયો સોદારે મેદાનમાં, અમીચંદ માના લાલે;
ખરીદનારારે ખરીદ કરો, ૧૨ સપુર્ણ.

"હોહરો"

જ્ઞાનીને પ્રશ્ન

છંદ ૧૮

સંપ રાખીને ચાલવું, સંપે થાયે કામ
ઘઉંમાં કાંકરા હોય છે સમજાવી લાખો ઠામ.
હિંદુ ધર્મ જાણવા પૂછે હિંદુભાઈ
મતે પંથ ઘણા થયા જાવું મારે કંઇ
ગાંધી મહાત્મા એમ કહે, સર્વે જીવ સમાન
સાથે બેસવું એકઠા; ઢેડ ભંગી ન જાણ.
અડકવાની ઈચ્છા નહિ, કામે પડે છે નામ
ભેદ ન ભાંગે મન તણો; પૂછું દરી પ્રણામ
મુડદાને નહિ અડકે, જો અડકે તો ન્હાય
ન્હાયા વગર ચાલે નહી, ઘરમાં નહી જવાય
પાણી રેડે આઘે થઈ ન્હાયે શુદ્ધ કહેવાય
એ તો વાત પ્રમાણુ છે રૂઢી મુજબ કહેવાય
તીલક છાપા કરી નીસરે, મહીં ધેટાળા અનેક
નીચ વરણના માનવી બખરેલ થયા છે છેક
માને હિંદુ ધર્મને, કંઠી બંધાવે ખાસ
પરમાંસ વાપરે ઘરમાં, મુડદાનું ખાય માંસ
ભક્ત થઈ બહાર નીસરે, દેવ મંદીરમાં જાય
એ અડકવા જોગ છે તેનો કરજો ન્યાય

ઉંદરડી ઘરમાં મરે, અડકે નહિ તેને કોઇ
ફેંકનાર તો ન્હાય છે, જગ્યા નાખે ધોઇ
ઢેડ અડકે છે મુડદા, નીચ ખાય મુડદાનું માંસ
કોને પવિત્ર માનવા, જોઇ થાતું ઉદાસ
બેની સરખામણી કરતાં નથી અંતર લગાર
ગુંચવાયું સુતર સોમણ કાઢે વીરલા તાર
પ્રશ્ન મૂક્યું પ્રેમથી સંદેહ ભાંગવા મન
અમીચંદ કહે સર્વેને, રહે તેને ધન ધન

દોહરો.

છંદ ૧૯

સંશય કોઇ ન રાખશો સંશય કરજો દૂર,
જે પ્રશ્ન મેં મૂક્યું સમજવું ભરપુર,
એક એક ત્યાં એક છે વહેવારમાં બાધક,
કાયદો છે વહેવારમાં કોઇના કરશો ઝક,
પળે તેનો ધર્મ છે રહીએ એટલું ફોક,
ધર્મ વિરોધ જે ચાલશે ત્યાં જઇ મુકશે ગોક,
સમજો સમજો મહાજન કહે ઓ પરમાંસાના ખાનાર
ધર્મ ભ્રષ્ટતા નાકરો બંધ થશે દેવદ્વાર,
મશાણુ કાઠે લાકડાં તરત કરાશે બંધ,
કરો બંદોબસ્ત નાતમાં હયો જીવ દયાનું પુન

શુધ્ધ શરીર શુધ્ધ દીલથી જે જશે દેવ દ્વાર,
દર્શનથી પ્રસન્ન થશે અમીચંદ કહે ઉતારે પાર.

" દોહરા "

પદ ૨૦

સમજી બંને બંધુઓ, હીંદુ મુસલમાન,
આપણા દેશી બંધવા, પરદેશ થાય હેરાન,
સાહેબના ખેતર ખેડવા, ગયા મજુરી કામ,
સાહેબ લોકો તેડી જઈ, લખાવી લે છે સ્ટાંપ,
સરત લખાવે લેખમાં, અંગરેજી સમજે નહિ,
મુદત બાંધી સરવેને. રાખે ખેતર માંહી,
સોંપ્યું કામ જો ના બને, તો કાપી લે પગાર
નાગા કરે સઉ દેખતાં, ઉપર મારે માર,
પડે માર ચાબખા તણા, લોહીની વરસે ધાર,
દયામણા દીસે સરવે; તેની કરો સઉ વાર.
લેખ લખાવી રાખીયા, છોડાવ્યા છોડે નહી.
આફુ પીવાની બંધ કરો. તો દેશી છુટે સહી,
ખરીદ બંધ થાય હીંદની, ચાહ પકવે શું કામ.
ખરીદનારા ખરીદે નહીં તો કયાંથી ઉપજે દામ.
ચાહ પકવવી બંધ કરે, તો મજુરનું શું કામ.
કરે વીદાય તે ઘડી, આવે પોતાને ગામ.

તે સારૂ સહુ સમજી; કરો પુનનું કામ.
દુખીઆરા સુખી થશે, ચાહ ન પીશો તમામ.
ચાહ પીધે સુખ છે નહી, જીભનો એ છે સ્વાદ.
જરા સુખના કારણે, દેહ કરો બરબાદ.
ચાહમાં નાંખી દુધખાંડ, ઘીનો કરાવ્યો નાશ.
ઘી કાયાનું બીજ છે, સમજુ થાય ઉદાસ.
ચાહનો ચડસ મુકી દઇ, ખાઓ ઘી અને દુધ.
લોહી વધશે અંગમાં, તિવ્ર થાશે બુદ્ધિ,
આયુસ વધશે સર્વેના. રોગ ન થાય અંગ,
મજુર છુટે બાપડા; છોડો ચાહનો સંગ,
નીચને વ્યસની સઉ કહે ઉંચનું ન લે નામ,
સડો લાગ્યો છે ઉંચમાં, તેને સુધારે રામ,
ગરીબ શરમાઇ મુકશે ઉંચ વ્યસનમાં ગરકાવ,
કમોતે જીવ આપશે પછી કરે પસ્તાવ
અવગુણ જુવે અતી ઘણા, કેમ ના રહે મન વશ,
સંપ કરી સઉ મુકશો; અમીચંદ કહે મળશે જશ,

ગરબા.

માનવું પડશે.

પદ ૨૧

મણીધર મહેલે પધારોરે એ રાહ

આટલું માનોરે કહયું સૌ આટલું માનો
થશો સુખી સૌ લોક, કહયું તમે આટલું માનો

સાખીઃ-સમજુને સમજાવીએ, સમજુને આપશે માન;
અણુ સમજુ સમજે નહિ, તે પર કરજો દયાન
કહ્યું સૌ આટલું. માનો; ચો. ૧
સાખીઃ—મનને મારી રાખજો, બાંધી રાખજો વશ;
જેને મનને મારીયું, તેને દુનિયામાં જસ
કહ્યું સઉ આટલું માનો; (કડી. ૨)
સાખીઃ—ચાહની સંગતી સઉએ કરી, ને વ્યાપી ઠામોઠામ;
બગાડ દીઠો ચાહમાં, ચાહને કાઢો કાઢો કહે તમામ
કહ્યું સઉ આટલું માનો. ૩
સાખીઃ—કેફી વ્યસનનો માનવી, ઉભો નહિ રાખે પાસ;
જાતે દુઃખ વેઠે ઘણું પઈસાનો થાયે નાશ.
કહ્યું સઉ આટલું માનો ૪
સાખીઃ—કારીગર કીસબી ઘણો વ્યસને મુરખો થાય;
કામ નહિ થશે શેઠનું, ઉપરથી ધપ્પા ખાય.
કહ્યું સઉ આટલું માનો ૫
સાખીઃ—ભુલ તમારી છે નહિ, ને ચાલતો આવ્યો ચાલ,
ભૂલ સુધારે છોકરા, જે ખુનીયાતના હોય બાળ.
કહ્યું તમે આટલું માનો ૬
સાખીઃ—દર્દ મહોટું નીકળે, નસ્તર મુકતા રોય,
કુટે ખુશી થાય છે, હસી હસીને જોય.
કહ્યું તમે આટલું માનો.
હીંદુ નામ ધરાવતાં કરો કસાઇનું કામ.

તે કરતાં મુવાં ભલાં ન લજવો હીંદુ નામ

કહ્યું સઉ આટલું માનો ૮

સાખી:—માંસ વ્યસન બંધ કરી; ખાશો દુધ ઘી અન્ન;

પઈસો બચસે ઘરમાં. એકઠું થાશે ધન.

કહ્યું તમે આટલું માનો ૯

સાખી:—ગાડી ઘોડા વસાવસો, થાશે જીવ દયાનું પુણ્ય;

અમીચંદ કહે માનજો, માજી થશે પ્રસન્ન,

કહ્યું તમે આટ માનો ૧૦

પોત પોતાના ધર્મને ઓળખીને ચાલવું.

ગરબો. પદ ૨૨

સખી પડવે તે પંથ પધાર્યારે એ રાહ.

પૂર્વ સંજોગે જગતમાં આવ્યારે જીવ વિના

બીજું નહિ લાવ્યારે;

માતપિતાને તો મન ભાવ્યા, લાગે સઉને ધર્મ.

પોતાનો વહાલોરે ચોક ૧

જે કુળમાં પ્રથમ અવતર્યારે કંઠી બાંધી તેને ગુરૂ કર્યારે,

જ્ઞાન મેળવવા સઘળે ફર્યા, લાગે સઉને ધર્મ

પોતાનો વહાલોરે, ચોક ૨

જ્ઞાન લેવું સ્વદેશે જાવારે; રાખો ભરોસો ગુરૂ શબ્દો સાવારે

ગુરૂ કહે તે માર્ગ લેવો જાવા, લાગે સઉને ધર્મ પોતાનો

વહાલોરે ચોક ૩

સત્ય ચાલી અસત્ય નહિ લેવું રે, લાગે સઉને ધર્મ
પોતાનો વહાલોરે ચોક ૪

જુઠું બોલી ચોરી નહિ કરવીરે, આપી વસ્તુ બોલી,
નહિ ફરવીરે.

મરી જઈએ પણ હિંસા નહિ કરવી લાગે સઉને
ધર્મ પોતાનો વહાલોરે, ચોક ૫

સઉને ગુરૂ વચન શીશ ધરવું રે, તેના કહ્યા થકી નહિ ફરવું રે.
ઉલટું ચાલે તેને થશે મરવું લાગે સઉને ધર્મ પોતાનો
વહાલોરે ચોક ૬

વૈષ્ણવ ધર્મ જે જન પાળેરે, તેના ધર્મ તો તે સંભાળેરે;
વૈષ્ણવ થઈ ઉલટે રસ્તે ચાલે, લાગે સઉને ચોક ૭

હું તો અજાણ્યાને સમજાવું રે, જ્ઞાનીને શીશ નમાવું રે
ધર્મ ભ્રષ્ટ થતાને બતાવું, લાગે સઉને ધર્મ પોતાનો
વહાલોરે ચોક ૮

વૈષ્ણવ ધર્મ આચારનો પાયોરે, વલભાચાર્ય
મહારાજે જમાવ્યોરે

સત્ય મરજાદીએ તેને રહાયો, લાગે સઉને ધર્મ
પોતાનો વહાલોરે ચોક ૯

કમલાં ભરતાં ચાલવું જોઈનેરે, જીવ હિંસા ન કરવી કોઈનેરે.
અશુદ્ધ માણસ અડકે ન કોઈ, લાગે સઉને ચોક ૧૦

પશુ પક્ષીનું મુડદું હોયરે, તેને હિંદુ ન અડકે કોયરે,
જો અડકે તો ન્હાઇ કપડા ધોયે, લાગે સઉને ચોક ૧૧
આને સર્વે લોકો જાણોરે; અડકી ન્હાવું એતો સરવે માનોરે
વ્યસની પુરૂષને નહિ રહે ભાને લાગે સઉને ચોક ૧૨
વ્યસની મુડદાનો માંસ ખાયરે; પડે પેટમાં તો શું કરવા ન્હાયરે
કર્યો કેવો પાપીએ અન્યાયે, લાગે સઉને ધર્મ ચોક ૧૩
દેવ મંદિર જાય બેધડકેરે, સાધુ સંત ભકતોને અડકેરે;
વિચાર વિનાના પડે એ નરકે, લાગે સઉને ધર્મ ચોક ૧૪
આવા પાપથી જે જન ડરશેરે, પોતે પોતાની મેળે સમજસેરે;
તેતો ફરી આવું નહિ કરસે, લાગે સઉને ધર્મ ચોક ૧૫
અડકી મુડદાને સઉ ન્હાસેરે, ખાશે માંસ તે કેમ ધોવાશેરે
સમજો નહિ તો દર્શન બંધ થાશેરે, લાગે સઉને ચોક ૧૬
ભાઇઓ સમજો કહું હાથ જોડીરે, હવે રૂઢી માર્ગ
દો છોડીરે
કરી પ્રાયશ્ચીત ઉંચા થાઓ દોડી, લાગે સઉને ધર્મ ચો.૧૭
તમારા ધર્મને લો તમે જાણીરે, ગુરૂ વચન માનો શીરનામીરે;
પશુ જીવો પર કરો મહેરબાની, લાગે સઉને ધર્મ ચો. ૧૮
આવ્યા એકલાને લઇ શું જાવુંરે બાંધી વેર ભોગવવા આવવુંરે
અમીચંદ કહે સાચું બતાવું, લાગે સઉને ધર્મ ચોક ૧૯

વાચો ! હગો ! ! હગોને ! ! ! હગો ! ! ! !

" ચાહનો ગરબો "

પદ ૨૩

" અલબેલી અંબે માત જોવાને જઈએ " એ રાહ

આહને કાઢો હીંદની બહાર, ચાહ દુખ દેનારી,
ગાંધી મહાત્માના બોલને માની, રાખો મનમારી,
અસલ તો ઓળખતારે નોતા, ચાહ રાંડ હુતી ક્યાંરે,
ફરતી રખડતી હીંદમાં આવી, હવે નથી એને હેવારે,
ચાહ દુખ દેનારી. ૧
આજ સુધી ગુણ નહોતા જાણ્યા, સવાદમાં લલચાયારે,
દેખા દેખી એ ઘરમાં ઘાલી, જોઇને મન લોભાયરે,
ચાહ દુખ. ૨
આપણે સઘળા હતા અજાણ્યા; અવગુણ પછી જાણ્યારે,
ચાહના ખેતરની વાત સાંભળી, સઉના મન તણાયારે,
ચાહ દુખ. ૪
પગાર વધારી મન લલચાવે, ગરીબ હીંદના લોકોરે,
સમજાવીને પરદેશ લઇ જાય ત્યાં જઇ મૂકે પોકારે
ચહા દુખ દેનારી ૫.
ત્યાં લઇ જઈને લેખ લખાવે, મુદત બાંધી રાખેરે,
હીંદુ મુસલમાન જઇને ફસાયા જે કરે તે સાંખેરે,
ચાહ દુખ દેનારી ૬

હજારો ખેતર ચાહના બનાવ્યા, સાહેબ લોક વેપારીરે,
કાળા માણુસની દયા નહિ તેને, કામ કરાવે મારીરે,
ચાહા દુખ દેનારી, ૭.
ખાવા પીવાનું સંકટ પડેને, દુઃખે કામ નવ થાયરે,
નિરદયને દયા ન આવે, નાસા કરી લઇ જાયરે,
ચાહા દુખ દેનારી. ૮.
ઘણી ઘણીયાણીને સામા રાખી, મારે ચાબકાનો મારરે,
સોળ પડેને લોહી નાસરે, આંખમાં આંસુ ધારરે,
ચાહા દુખ દેનારી ૯.
સર્વારના કામ માપીને આપે, સાંજે પાછું માપેરે,
એમ કરતાં જરા બાકી રહેતો, પગારમાંથી કાપેરે,
ચાહા દુખ દેનારી ૧૦
હજારો માણુસ હીંદુ મુસલમાન, આપણા દેશી ભાઇરે,
અસંખ્ય દુખ પડે ચાહા સારૂ, મુકો હવે સમ ખાઇરે,
ચાહા દુખ દેનારી, ૧૧
બળ હોયતો લડી છોડાવો, નહીતો ચાહ દો છોડીરે,
એઓની ચાહ ખપશે નહીતો, તરત આવશે દોડીરે,
ચાહા દુખ ૧૨
આથીરે દુખ મજુરનું જાશે, થાશે સુખ અપારરે,
દયા દાનનું પુન છે મોટું, ભોગવે સુખ સંસારરે,
ચાહા દુખ દેનારી ૧૩

સુખ ભોગવો તો ચાહાને મુકજો, સ્વારથમાં પરમારથ રે,
ભુખને મારે લોહીને શોશે, ગતી વગર પગ લથડે રે,
ચાહા દુખ દેનારી ૧૪
દુધ ખાંડને મોઘાં કરીને, ઘીના ઘંટ વગાડયારે,
ચાહના પાણીમાં, રાજી થયા સઉ,
બાયડી છોકરા ભાયડારે, ચાહા દુખ દેનારી ૧૫
ચાહના અવગુણના પાર નથી, સઉ મુકી આઘા જાવરે,
ચાહના નામના શ્નાન કરીને, દુખીયા મજુર છોડાવોરે,
ચાહા દુખ દેનારી ૧૬
આપણા ભાઇઓને દુખ પડે તો, ચાહા પીને શું કરવુંરે,
અમીચંદ કહે ચાહ નહી પીસો સમજાવવાને ફરવું રે,
ચાહા દુખ દેનારી ૧૭

છેતરપીંડી.

છંદ ૨૪

ચાહનો ગરબો.

સખી પડવે તે પંથ પધાર્યારે. એ રાગ;
ચાહાએ હીંદમાં મુકામ કીધારે, સરવે જીવોના મન હરી લીધારે
ચાહે કેવી તરેહ કામણ કીધા;
ચાલે નહી ચાહ વીના કામ સુજેરે, (૧)
વહાણું વાયું કે નોબત ગગડેરે,
લાગે વાર તો પીનારા બબડેરે,

હોય ઓછી તો છોકરાઓ લટે,
ચાલે નહી ચાહ વીના કામ સુજેરે, (૨)
કૃષ્ણ વિના ગોપી જેમ ઘેલીરે,
સર્વે ભોજનમાં ચાહ સઉથી પેલીરે,
કરી વાલી હવે મુકો ઠેલી,
ચાલે નહી ચાહ વીના કામ સુજેરે, (૩)
ચાહને એકદમ મુકો ત્યાગી રે,
મારા ભોગી ના કાઢે આઘીરે,
જેને જીંદગીની પ્રીતી લાગી,
ચાલે નહી ચાહ વીના કામ સુજેરે, (૪)
ચાહ કહે કાળીને હું લટકાળીરે
મોટા મોટાએ મને ગાલીરે,
મુકો નહી ને વગોવો ખાલી,
ચાલે નહી ચાહ વીના કામ સુજેરે (૫)
હું ગુણવંતીને ઘણી સાણીરે,
પઇની ચાહને સવાસેર પાણીરે,
નાખી મીઠું મરી લોજાણી,
ચાલે નહી ચાહ વીના કામ સુજેરે (૬)
વાસુ હઠાવી ભુખ ઉઘાડેરે, પચે અનને જાએ ઢાઢેરે,
પીએ ઘણી તો થાયે બગાડેરે,
ચાલે નહી ચાહ વીના કામ સુજેરે (૭)
ખસઓ લઈ ભમર ઉડી જાયે રે,

બેસી રહેતો કમળ બીડાયેરે,
તેમ લોભ કરે તે પસ્તાયે,
ચાલે નહી ચાહા વીના કામ સુજેરે, (૮)
અબળા જાતીને જસના હોયરે,
સાસુ વહુના છીદ્ર જોયેરે,
વહુના વખાણ કરે તે તો કોએરે,
ચાલે નહી ચાહ વીના કામ સુજેરે (૯)
રજા આપો તો ચાહ કે હું જાવું રે,
પાછી બોલાવો તો નહી આવુંરે,
આંટે સાજે પડશે પસ્તાવું
ચાલે નહી ચાહા વીના કામ સુજેરે (૧૦)
કોઈ રાખે ને કોઇ કરે અળગીરે,
નથી મુકતાને રહે છે વળગી,
ઝોસા ખાઇને હું તો ગઇ સળગી,
ચાલે નહીં ચાહ વીના કામ સુજેરે; (૧૧)
મારા ભોગીને શીખામણ દેવુરે,
રજા આપો નથી મારે રહેવુંરે;
અમીચંદ કહે જા સઉનું કહેવું,
ચાલે નહી ચાહા વીના કામ સુજેરે (૧૨)

કાળીનું કાવતરૂં

પદ. ૨૫

ચાહ વીશેનો ગરબો

આવોની નંદલાલ રમવા આવોનીરે; એ રાહ;

કામણગારી ચાહ ફરતી હીંદમા આવી; મોહું હિંદુસ્તાન
પ્રેમે ઘરમાં બોલાવી;
પેલાતો મુંબઈ જાય તે લાવે, માંદે સાજે સપાકસે મંગાવે,
ચાહ પાયે વધુ હઠવે ફરતી હીંદમા આવી ચોક ૧.
ધીમે ધીમે આહે કર્યો પસારો, મોટે મોટે ઘેરે પડી ગયો ધારો
ચાહનો સ્વાદ લાગ્યો જ્યારો, ફરતી હીંદમા આવી ચો. ૨.
દેખાદેખી એતો સઘળે ફેલાઇ, ચાહ રાણી થઇને ઘરમાં ભરાઈ
માનવંતી થઇ સવાઈ, ફરતી હીંદમાં આવી; ચો. ૩.
સમજીને મનમાં સંગાતીરે કીધા, દુધ ખાંડ મરી સાથેરે લીધા
હોંસે હોંસે સર્વે પીધાં, ફરતી હીંદમાં આવી; ચોક. ૪
માન પાનમાં ચાહ રાણી બીરાજે, સવાર બપોર
જોઈએ એ સાંજે,
ચાહા વિના નવ સુજે કાજે, ફરતી હીંદમાં આવી ચો. ૫
કાળીના કરમ તો પછીરે જણાયા, ગુણી જણને
અવગુણ બતાવ્યા,
સમજ્યા તેતો નર ફાવ્યા, ફરતી હીંદમાં આવી, ચો. ૬
લોહી સોસી એ તો ભુખને મારે, એથી તો દુખ છે
એમાં અપારે

જાઇને પુછો દાકતર દુવારે, ફરતી હિંદમાં આવી ચો. ૭
ઘી ખાંડ દુધને મોંઘારે કર્યા, ચાહના પાણીપીને પેટરે ભર્યા
તેમાં કારજ નહી સર્યા, ફરતી હિંદમાં આવી ચોક. ૮.
ગુણ પોતાની ને ચાહને શું કહીએ, હેત કરી માગી
માગીને લઇએ, મનવશ કરીને રહીએ, ફરતી હિંદમાં આવી
માહાતમા ગાંધીના વચનપર રહીને, સમજુ પુરૂષને
સમજાવો કહીને,
ચાહાને મુકો બાધા લઈને, ફરતી હિંદમાં આવી ચો. ૯
આવી તેવી એને પાછીરે કાઢો, એને રાંડે આવી કીધો બગાડો
અમીચંદ કહે ધન ધન દાહાડો, ફરતી હિંદમાં આવી ૧૦

વ્યસન છોડવાનો ગરબો.

॥ મોહુલે પધારો મહારાજ મણીધર મોલે પધારો એ રાહ ॥
સર્વેનઠારાછે વ્યસનતો સર્વે નઠારા
સાચું ઈશ્વરનું નામ વ્યસનતો સર્વે નઠારા.

સાખી.

જાદવ કુળના જાદવો, કરી મુવા મધુપાન,
જાદવાસ્થળી તે ને કહે, વગર મોતે ગુમાવ્યા પ્રાણ;
વ્યસનતો સર્વે નઠારા ૧
વ્યસની પુરૂષની બાયડી, તેને દુઃખ અપાર,
કુનીયાત ઘરની બેટડી; દુખે ચલવે સંસાર,

વસનતો સર્વે નઠારા ૨

દારૂ તાડી નીચ પીએ, ચાહુને પીયે જગત;
પીધેલા કુચા પરદેશનાં, તે ચાહને પીયે ભગત;

વ્યસનતો સર્વે નઠારા ૩

શુરવીર બહાદુર માનવી, થયા ચાહને વસ,
છોડે પણ છુટે નહી, વ્યસનને થયા પરવસ,

વ્યસનતો સર્વે નઠારા ૪

તાડી વળગી નીચને, ઉંચને વળગી ચાહાય,
સમજી છોડી નાસસે, એસી રહેનાર પસ્તાય;

વ્યસનતો સર્વે નઠારા ૫

સાખી.

ધન ભરથરી રાયને જોઇ સીના અવગુણ;
છોડી રાજ્યને ચાલીઆ લાગી વેગનની ધુન,

વ્યસનતો સરવે નઠારા ૬

ચાહ પીનારા માનવી, ચાહ ના પીસો સઉ,
દેશી દુખ પામે ઘણું; ચાહને પકવતા બહુ;

વ્યસનતો સરવે નઠારા ૭

સાખી.

મુદતમાં બંધાઇ ગયાં, કર્મે લખેલું દુખ,
ચાહ નહિ ખપે હિંદમાં ત્યારેતો થાય સુખ,

વ્યસનતો સરવે નઠારા ૮

સાખી.

સ્વારથ કોઇનો છે નહી, કરવા પરમારથ કામ,
ધન ગાંધીજી મહાતમા, કરે છોડી પોતાનું કામ,
વ્યસનતો સરવે નઠારા ૯

સાખી.

ચાહાને ઉંદર એક છે, ફુંકી કરડે શરીર,
સ્વાદ લગાડે જીભને, લોહી ચુસે ચાહનું નીર;
વ્યસનતો સરવે નઠારા ૧૦

સાખી.

સંપ કરો એકે મતે, ભાગે દુખીયાનુ દુખ;
અમીચંદ કહે વીનવી, થસે બધાને સુખ;
વ્યસનતો સરવે નઠારા વ્યસનતો સરવે નઠારા છે;
સાચુ ઇશ્વરનુ નામ વ્યસનતો સરવે નઠારા ૧૧

જુની રૂઢીને માની ગોત્રજ પુજામાં હીંસા કરવાની જરૂર છેજ નહીં! એક ભાઇને આપેલી સમજુત પછી ગોત્રજ પુંજામાં જીવહીંસા નહીં કરી છતાં એ સર્વ પ્રકારનાં સુખ ભોગવતો રહ્યો!

માંસાહાર કરનારા ભાઇઓને સમજુત આપી માંસાહાર તજાવવા દુઃખ હરણ નામની ચોપડી બહાર પાડી જેને વાંચી કેટલાક ભાઇઓ સમજયા અને તે લોકો અભક્ષ ભોજન બંધ કરી પોતાના હિંદુ ધર્મ પ્રમાણે ખોરાક ખાતા થયા. ને બીજા લોકોને સમજાવી સુધરવા સારો રસ્તો બતાવ્યો અભક્ષ ભોજન બંધ થાય, તે પુણ્યનો લાભ લેવા તેઓ સારી મેહનત કરે છે, હાલમાં આ દુઃખહરણની ચોપડી વાંચ્યા પછી ઇન્દરપરાના રહેવાસી એક ખત્રીને ત્યાં તેના છોકરાની ગોત્રજ પુંજીને એક જીવનો ભોગ લઇ ગોત્રજને ચઢાવવો એવો ધારો હતો. તે માણસોએ મને પુછાવ્યું કે "તમે અભક્ષ ભોજનને લેવાની ના કહો છો, તો મારે ત્યાં ગોત્રજમાં ચઢાવવાનો ચાલ છે તે મારે કેમ કરવું? ત્યારે મેં કહ્યું કે "એ ચાલ ખોટો છે. માતા કોઇપણ જીવનો ભોગ લેતા નથી. વાસ્તે તમારો વ્હેમ કાઢી નાખો તમારા છોકરાનું માતા રક્ષણ કરશે," તે કહે-

વાથી તેણુ ખુશી થઈને કોઇ જીવ માર્યા વગર ગોત્રેજ માની પુંજા કરી પગે લાગ્યા, તેને આજે ઘણા દિવસ થયા ને તે આવી મને કહી ગયા કે અમે બધા ખુશીમાં છીએ ને તુમે આજ સુધી ખોટો વ્હેમ ખાઇ અસલની રૂઢી મુજબ કરતા હતા તે ખોટી હત્યાં લીધી. વાસ્તે હું સર્વ ભાઇઓને વિનંતિ પૂર્વક કહું છું કે કોઈએ પણ આવો ખોટો ચાલ કોઇ જીવને મારવો સરાવયો તો તે આપણે નરકના અધિકારી થઇશું. પેલે જન્મ પાછો તે જીવ આપ-ણને દુઃખ દેશે માતાને આવું અભક્ષ ચઢાવે તેથી માતા અપવિત્ર થાય છે. તેથી કોઇએ આવું કામ કરવું નહિં.

વળી બીજો આવોજ પ્રસંગ અમદાવાદી ઘાચીની ન્યાતમાં કોઈ કોઇ જગ્યાએ વર પરણવા જાય અગર અથરણીનો ખોળો ભરે તે વખતે એક એક બકરાનો ભોગ માતાને નામે આપવાનો રિવાજ હતો ત પણ સારા માણસના ઉપદેશથી તથા આગલા છંદ સાંભળી પોતાનો એ રિવાજ બંધ કરી પુણ્યનો લાભ લીધો છે.

કોઇક તરફથી કહાય આ પુસ્તક વાંચતાં અથવા તો બીના વાંચ્યા પણ એવો સવાલ કરાય કે શું આપણા ઋષી-મુનીઓ જીવહીંસા નહોતા કરતા ? ! આ સવાલ વાંચકને બરાબર સમજાવી આ ચોપડીની ઉપયોગીતા બરાબર પ્રમાણ-ણમાં દરેક ભાઈઓના અંતરમાં સીદ્ધ થાય અને પ્રાણી-ઓની હીંસા કરવી છોડી દેવામાં આવે એટલા માટે જણાવીએ

કે આપણા રૂષીમુનીઓ આગળના વખતમાં કોઇ કારણસર અપવાદરૂપ જીવહીંસા કરતા હતા. પરંતુ તે મારી નાંખવામાં આવેલા જીવોને પાછા સજીવન કરવાની શકતી ધરાવતા અને તે શકતીથી સજીવન કરતા. શીકારીઓ વાઘનો શીકાર કરતા, તેમ ક્ષાત્રીય યુધ્ધે ચઢતા તે તામસી વિદ્યાની જરૂરે કરતા એ મુજબ આપણાથી ન થાય કોઇ કારણસર જે વાત બને તેનો વિચાર આપણાથી ન થાય. આપણે તો આપણાં શાસ્ત્ર મુજબજ ચાલવુંજ જોઇએ આપણો ધરમ છે તેમ કોઇ પણ શાસ્ત્રમાં અહીંસા કરવી કહી નથી તો આપણે આપણા ગુરૂને વચને ચાલવું એ આપણો ધર્મ છે. અને તેથી ધર્મ પ્રતી શ્રદ્ધા રાખી જેઓ જીવહીંસા કરવાનું છોડી દેશે તે જરૂર સુખી થશે.

આ ઉપરથી કોઇ કોઇ લોકો સુધરી બીજા લોકોને અભક્ષ ભોજન બંધ કરવા સમજાવે છે કે તમે આ જે મોટા ધમાલ થઇ ગયા છો એતો અસલ ચાલતું આવ્યું છે, અમે તો તે પ્રમાણે કરવાના તે ઉપરથી મને ખબર પડી કે આ લોકો હલકી વર્ણના એમ જાણે છે કે એતો અમારે અસલથીજ ચાલતું આવ્યું છે. તે ઉપરથી વિચાર કરતાં સમજણ પડે છે કે આ લોકો સાસ્રથી અજાણ છે. તેને સમજાવવા આ નિચે લખેલા દોહરા અને ચોપાઇમાં લખીને અસલની જાત આપણી વૈશ્ય જાતિ છીએ તેનું ઓળખાણ કરાવવા નીચે લખ્યા જણાવું છું.

અસલથી કહેવાતી વૈશ્ય જાતીમાં ઉંચ નીચ કેમ બન્યા ? !

બધાજ વૈશ્યો પણ શું કર્મે ઉંચ નીચ ? અસલથી આપણે સર્વે વૈશ્ય જાતિ કહેવાઇએ છીએ તેમાં ઉંચ નીચ બન્યા તે સમજવા આ દોહરા ચોપાઇમાં લખેલું વાંચી સમજવા પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

સાધુનો સમાગમ ? આખ્યાન વાંચો લાભ લો.

'દોહરો'

સુરત શહેર રળિઆમણું, સુંદર તાપી તીર;
ઉંચ નીચ સર્વે જણા, ન્હાયે નીર્મળ નીર.
બ્રાહ્મણ બેઠા જપ કરે, ધરે સાધુજી ધ્યાન;
સંદેહ ભાંગે મન તણો જ્ઞાની કથે છે જ્ઞાન,
સ્નાન કરવા કારણે, પ્રેમે ભકતો જાય;
માર્ગે જાતાં ભેળા થયા, જે ઉંચ નીચ કહેવાય.

સાધુ મહાત્મા જોઇ કરી, ઉભા કરી પ્રણામ,
દુર બેસાડયો નીચને, ને ઉંચને આપ્યા માન.
નીચ ત્યાં આઘો રહ્યો, જોડી ઉભો હાથ,
અપરાધ મ્હારો ક્ષમા કરો, આવ્યા પ્રેમે સાથ.
મનુષ્ય જાત બંને, હમે, અંતર નહિ લગાર;
ફેર શું દીઠો તમે, પુછું વારંવાર.

'ચોપાઇ'

સાધુ કહે સાંભળરે ભાઇ; સંશય નહિ રાખો મન માંહી.
એક દેશના સર્વે કોય માલિક બેઠા સર્વે જોય,
પાપ પૂણ્યના માર્ગજ બે, સાંભળો હું બતલાવું તે.
જગતમાં જન્મ્યા જાહુરે, માર્ગ બે દીઠા તહારે.
પૂણ્યનો માર્ગજ જાણે જે, પૂણ્યશાળી જીવ કહીએ તે,
પાપ માર્ગે જાયે જેહ, પાપી પુરો કહીએ તેહ.
પાપી પરભમાં દુખી મરે, કોઇની વાત નહિ કાને ધરે.
નીચની સંગતિ કરવી નહિ, સંગ કરે પાપ લાગે સહી,
અભક્ષ ભોજન કરનાર તમે, ત્હારી સંગતિ કરીએ
નહિ હમે.
જેટલા જીવના ખાસો માંસ, પરભવ દુઃખ દેશે રહી પાસ,
નીચ એટલે નીચે પડે, ઉંચ એટલે ઉચે ચડે.
નીચ નરકમાં નીચે જાય, ઉપર ચડે તે ઉંચ કહેવાય,
બે કર જોડી પૂછે વાત, મહારાજ મનની ભાંગો ભ્રાંત.

હિંદુ ધર્મને પાળીએ હમો, નીચ ઉંચ કેમ કહો છો તમો:
સાધુ કહે ભાઇ સાચી વાત, નીચ કહેવાય તે વટલી જાત
હલકી વર્ણનો માનવી જેહ, ગોફર જોડી પૂછે તેહ.
બારડ હમારા કહે છે એમ, અસલનો ચાલ મુકીએ કેમ,
ગોત્રજમાં કુળ દેવી જેહ, તેનો ભોગ માગીને લે.
સાધુ કહે વહેમી છો તમો, સાંભળ વાત જે કહીએ હમો
શાસ્ત્રથી જે હોય અજાણ, વિવેક નહિ તેનામાં જાણ.
સહેજ શાસ્ત્રનો કહું સાર, જોતાં તો નહિ જડશે પાર,
સર્વ જીવના મરશેક એક, ને બ્રહ્માએ કર્યો વિવેક.
ચાર વરણની સાંભળ વાત, બ્રહ્મણ ક્ષત્રિય, વૈશ્યનિ જાત
ચોથી વરણ શુદ્રની જેહ, હલકી વરણ કહેવાય તે.
વૈશ્ય જાતિમાં સર્વે તમો, સાંભળ વાત જે કહીએ હમો,

'દોહરો'

જુઓ જગતની રચના, કુદરતનો છે ખેલ;
ભ્રાંતિમાં સૌ, ભુલીઆ હવે થશે સેળભેળ.
કાશ્યપ કુળના સર્વે જણ દેવ દાનવ કહેવાય;
દાનવ કહીએ દૈત્યને, જે રૂધિર, માંસને ખાય,
હિંદુ જાતિ માણસો, અન્નફળનો આધાર.
વૈશ્ય સર્વે આપણે, અંતર નહિ લગાર.
નીચ ઉંચ હતા. નહિ. ને વૈશ્ય જાતના સૌ;
વેપારે નામ પડીઆ સમજાવી, હું કહું.

ઘાણી પીલે ઘાંચી થયા, ને વણકર ખત્રી નામ;
જે વેપાર જેણે કર્યો, તેના તેવા તેના નામ.

'ચોપાઇ'

નિચ થવાનું કારણ કહું, સમજી સર્વે જાણે સઉ.
તેલી તંબોળી ઘાંચી લુહાર, કંસારા, દરજી ગોલાસાર,
તેમાં કારીગર લોક અજાણ, દુઃખી થાય પૈસે નીરધન,
આચાર વિચારમાં સમજે નહિ, ભુખ્યો પેટ ભરે જહીં તહીં
શુદ્ર જાતિની સંગતિ થાય, એ અજ્ઞાની પરમાંસ ખાય.
તે દૈત્યની સેવા કરે, માંસાહારી તેસાથે ફરે.
દેખા દેખીએ લાગ્યો પાસ, ગમી ગઈ દારૂ તાડીની વાસ,
વૈશ્ય હતા તે શુદ્રજ થયા, વટલેલા જેમ ન્યાત બહાર રહ્યા
જાતે જાતની ન્યાતો થઇ, અભક્ષ્ય ભોજન વાપરે સહી,
વ્યસન પાણીમાં થયા ગુલતાન, આચાર વિચારનું ભુલ્યા ભાન,
પાપ પુણ્યમાં સમજે નહિ, જીવ હિંસાથી ડરતા નહિ.
જાત વૈશ્યના હતા શુદ્ધ, બ્રાહ્મણ વાણીઆની ઉંચી બુદ્ધ
વટલેલા વૈશ્ય જે પરમાંસ ખાય, નીચ કરી પાસે નહિ જાય.
જેમ ન્યાતના માણસ હોય, વટલ્યાને નહિ સંઘરે કોઈ.
ન્યાત બારીઆ ગમે ત્યાં જાય, લાગી ભુખે ગમે તે ખાય,
ન્યાત બહારીઆને ફીકર નહિ, લાગી ભુખે ખાય જઇ તહીં
વૈશ્ય ધર્મથી ભ્રષ્ટ થયા, નીચ નામ પડાવી રહ્યા,

સાધુ કહે સાંભળરે ભાઇ, અસલ તમે કંઇ ખાતા નહી.
અભક્ષ્ય ભોજન રાક્ષસ કરે, જીવ હિંસા કરતા નહિ ડરે
માની બોધ જે ચાલે સત્ય, તેને મુક્તિ મળશે ઝટ.
હવે સમજી સુધરશે જેહ, ઉંચા વર્ણ કહેવાશે તેહ.
ભણી ગણી થયા હોંશિયાર, વેપારી થઇ કરો વેપાર,
સુધરી વૈશ્ય થાઓ ઉંચ વર્ણ, સાચી વાત સંભળાવુ કર્ણ
વહેમીને સમજાવો જઇ, માતા ભોગ માગે નહિ.
મત મૂકી સુધરશો તમો, પાસે પાસ બેસાડશું હમો.
શુદ્ધ દીલે બોધ લાગે ઝટ, તે માણસ સુધરશો તરત,

'દોહરો'

સાંભળી નીચ વિસ્મય થયો, સાધુને લાગે પાય;
પ્રશ્ન જ પુછે પ્રેમથી, જીવ દયા શું કહેવાય.
સાધુ કહે અજ્ઞાનતું, સાંભળ સાચી જ્ઞાન;
નિર્મળ મન તારૂં થશે, થશે આત્માનુ કલ્યાણ,
માલિક સૌના એક છે, કોઇનું દુખાય મન.
માલિક જાણે સર્વ તે, જેમ પોતાનું હોય તન.
શરીર તહારૂં એક છે, તેમાં કેટલા ભાગ,
હાથ પગને આંખ છે, ઉંઘમાંથી તું જાગ.
જેમ ત્યાં વાગે તને, શરીરને દુઃખ થાય,
તે પ્રમાણે જાણીને, મનમાં કરજે ન્યાય.
જે જે જીવને મારશે, ને તેના વેરી તે;

બીજે ભવ તે જનમી, વેર પોતાનું લે.
ભરો ભર દુઃખ વેઠવું, શું કરવાને કાજ,
અભક્ષ્ય ભોજન બંધ કરી, લો શીવ પુરીનું રાજ.
દયા દાનના પુન્યથી, ભોગવો સુખ સંસાર.
વનરાજ સરદાર હતો, ગયો વન મોજાર;
હરણી દીઠી ફરતી, બચ્ચું સુંદર સાર.
બચ્ચું ઘણું રળિઆમણું, જોઈ મોહ્યો અપાર;
પકડવા ઇચ્છા કરી, ઘોડો મૂક્યો ઝટ,
ઝડપ કરીને પકડ્યું, બચ્ચું લીધું તરત.
બચ્ચું લઈને ચાલ્યો, હરણી થઈ ઉદાસ,
મહોડું જોઇ દયામણું; વનરાજ આવ્યો પાસ;
બચ્ચા વિનાની માવડી, જોઇ દેખી નીરાશ,
વનરાજ સમજી ગયો, ને મુંક્યું બચ્ચું પાસ;
આશીશ દેતી હરણી, ને મનમાં ઘણું હરખાય,
વનરાજ તો ઘેર ગયો, તે રાતે સ્વપ્નું થાય;
દેવતા રાતે આવીયા, મુખે કરે સવાલ,
જા રાજા તું બનશે, તે છોડ્યું હરણી બાળ;
પછી તે રાજા થયો, પુરી ઇશ્વરે આશ,
સાચું જો માનો નહીં, તો વાંચી જુઓ ઇતિહાસ.
ધન છે ઉંચી વર્ણને, સુધારવાને કામ;
ચોપડીઓ ખરીદ કરી, મોકલે ઠામો ઠામ.

દાનમાં દાન અધિક છે, મોટું જીવતદાન;
શાસ્ત્રમાંથી શોધીને, અમીચંદ બતાવે જ્ઞાન,

કાવત્રીનું કાવતરૂં.

અજો ભાઇ માઇ નામ હે ખરા એ રામ.

પદ ૨૫

છંદ

અરે ચાહ લલચાવી મન હરે, મુરખ નર બોલેલા બોલ ફરે
યુરોપ ખંડમાં ચાહ પાકતી તી, ચુજ હતા ખેતરે,
હિંદુસ્તાનની ચાલી ખરીદી, ચડયો ભાવ ચાહ પરે,
મુરખ નર ॥ ૧ ॥

લખો રૂપીયાની જમીન રાખી, ચાહના ખેતર કરે,
ખેતર ખેડવા માણસ લેવા, હિંદુસ્તાનમાં ફરે;
અરે ચાહ ॥ ૨ ॥

સાહેબ લોકો સમજાવીને, પગાર મોટો કરે,
ગરીબ બીચારા આશા બંધા, જાય મુકીને ઘરે;
અરે ચાહ ॥ ૩ ॥

હજારો માણસ હિંદુસ્તાનના, લઇ જઇ એકઠા કરે;
સાહેબ બચ્ચા કઠીના કચ્ચા, હીંદુને છેતરે,
અરે ચાહ ॥ ૪ ॥

લેખ લખાવી કબજે કરીને, ગુલામ કરી વાપરે,
કામ કરતાં વાર લાગે તો, ચાબખાના માર પડે,
અરે ચાહ ॥ ૫ ॥

માર માર્યાથી લોહી નીકળે, દુખ પડેને રડે,
મનમાંથી નીસાસા મુકે, દુખે આંસુ ખરે,
અરે ચાહ ॥ ૬ ॥

હજારો માણસ દુખ વેઠે છે, તેની વાર કોણ કરે,
પરદેશીને શાની દયા, વેઠે દુખ શીર પરે,
અરે ચાહ ॥ ૭ ॥

મહાત્મા ગાંધીને ખબર પડી તે, ઉપર કોશીસ કરે,
હીંદુસ્તાનમાં ચાહ ન વાપરો, દુખીયાના દીન ફરે;
અરે ચાહ ॥ ૮ ॥

રાતને દીવસ કામ કરાવી, ચોકીદારો શીરપરે,
આ દુખમાંથી કોણ છોડાવે, છોડાવે પરમેશ્વરે,
અરે ચાહ ॥ ૯ ॥

હીંદુ મુસલમાન ભાઈઓ સમજી, ચાહનું વસન નહી કરે,
ખરીદનારા ખરીદે નહીં તો ચાહ પકવી શું કરે,
અરે ચાહ ॥ ૧૦ ॥

પછી સાહેબ કોઈ ના રાખે, ચડાવે ઝટ બંદરે;
આપણાં ભાઈઓ સુખી થઈને, હીંદુસ્તાનમાં ફરે,
અરે ચાહ ॥ ૧૧ ॥

હજારો જીવની આશીશ મળશે, દુખીયાનું દુખ હરે,
ચાહ મારીને કરી મોંઘવારી, ચડયો ભાવ ખાંડ પરે,
અરે ચાહ ॥ ૧૨ ॥

હાલતો ચાહાને હોંસે પીસો, લોહી સોસે ભીતરે,
અમીચંદ કહે કરો વીદાય, સંપે કામ સુધરે,
અરે ચાહ ॥ ૧૪ ॥

દરદીનું દુખ.

છંદ ૨૬

કવાલી ચાહ વીશે.

જુઓ સંસાર છે ખોટો, જેવો પાણીનો પરપોટો,
સર્વને જાવું છે મરી, કરો દયાદાન જશો તરી,
ધર્મ ઢાલ બાંધીલો સોટો, મુકો ચાહ આવશે ટોટો,
જુઓ સંસાર કડી ૧

સવારી ચાહ ઉપર કરી, ગ.રે મન આવે નહીં ફરી,
હવે કહ્યું મારૂં માનો તો, મુકી હવે સામુ ન જોતો,
જુઓ સંસાર કડી ૨

આશામાં જાશો ન ડરી, અસલ પીતા પાપડીઉ મરી,
પહેલાં હું માનતો નહતો, નથી ઉપાય એ બેટો,
જુઓ સંસાર કડી ૪

આવું ન જાણતું કોઇ, દેશી ભાઇઓને નીકળે લોહી,
દેશી ભાઈ દુખી થાય ખોટો, છેડાશો છે નફો મોટો,
જુઓ સંસાર કડી ૫

દયા કરવાને મજુરી, પાપી વારરે ગુજરાણ કરી,
હરી સંપ સમુજીને રહોતો મજુર દુશમન રહે જોતે,
જુઓ સંસાર કડી ૬

અરીહી બંધ કરો અહીંની, પાછે નહીં ચાહ ફરી તહીંની,
સર્વ જન ચાહને મુકોતો, પડે એક જગતમાં ફોટો,
જુઓ સંસાર કડી ૭
પછી નહીં મજુરનું કામે, છુટી જાય પોતાને ધામે,
મારગ આ ધર્મનો મોટો, અમીચંદ કહે જો માનોતો,
જુઓ સંસાર કડી ૮

ચાહાની લાવણી.

છંદ ૨૭

અંબા મા તારૂં દર્શન દુર્લભ એ રાહ.

જુગવણીમાં ભુલી ગયા ચાહ નાણીને કરી રાખી પાસ,
આવી ઠગારી હીંદમાં પેઠી આપણા દેશીને કરી ઉદાસ
અજાણ્યામાં મહાલી લીધું ફરી વશ કર્યું હીંદુસ્તાન
શહેર ગામડા દેશ દેશાવર જ્યાં જોઈએ ત્યાં ચાહને માન,
હીંદુ મુસલમાન સઘળે ફેલાઇ બાળક બુઢા પીએ જુવાન
ગરીબ ગુરબા તવંગર પીએ ચાહ બાઈને સઘળે માન,
દુધ ખાંડને ગરમ મસાલો ઈંટર પીંટર રાખ્યા પાસ,
આવી ઠગારી ચોક ૧
અરે રાંડનો જુઓની જુલમ જરા મનથી ન જાય આઘી,
ભાવતાં ભોજન કરી પીરસીએ તો એ પહેલાં લે ચાહ માગી
ચાહની હોટલ બારે બજારે જઇ પીએ જેને લાહે લાગી,
જરા જરાં જેણે અવગુણ દીઠા તરત તેણે કહાડી આઘી,

ચાહ ચાહ જેવી માસીપુતના કૃષ્ણ ધવડાવે મારવા પાસ,
આવી ઠગારી ચા. ૨

ચાહ કરી ધવડાવે મારવા શ્રી કૃષ્ણનાં લેવા પ્રાણ,
પ્રાણ લેતાં પ્રાણ ગયાં પોતાનાં માસી પુતનાએ ખોયો જાન.
હવે સમજી સઉ હોશીઆર થઈ જાવ, એ રંડાના પકડો કાન,
બાંધી જકડી હીંદથી કહાડો, ત્યારે રંડાના ઉતરે માન,
અરે ભાઈ એ નથી જવાની ખુણે ખુણે કોઇ રાખે પાસ,
આવી ઠગાર ચા. ૩

ઈંટર પીંટર છુટા પડે ત્યારે સસ્તાં થાશે દુધ ઘી ખાંડ,
અરે રંડાને ચાહ ચાહ કરો વળી ચંપારણનું સાંભળ્યું કાન.
હીંદુસ્તાનની ખરીદી જોઇને; ચાહના ખેતરના કર્યાં રાન,
કામ કરવા મજુર જોઇએ, સાહેબ આવ્યાં હીંદુસ્તાન,
પગાર કરીને મોટા મોટા તેડી જઈને રાખે પાસ,
આવી ઠગારી ચા. ૪

કામ કરાવવા આપણા દેશીને લોભ લખાવી રાખે વસ,
જમીન ખોદાવે, ચા પકવાવે,
કામ કરાવે રાત દીવસ, માગી આપે માપીને લે નહિં
થાયતો મારે મસ,
નાગા કરીને ચાબખા મારે, રૂદન કરે પડયા પરવશ,
અમીચંદ કહે ચાહ બંધ થાય તો દુઃખી સુખી થઈ
આવે પાસ,
આવી ઠગારી હીંદમાં પેઠી આપણા દેશીને કરી ઉદાસ ૫.

સમજુના કામની ગઝલ.

છંદ ૨૮

નાગણુ કે બચ્ચે નાગ એ શઠ.

વાંચો વાંચો વાંચો વાંચી કરશો ના ક્રોધ,
જગત જીવો દેશી બંધુ જાણી આપું બોધ,
અસલ અભણુ રૂઢી માર્ગ ઘરડનો જે હોય,
બાપ દાદાનો ધંધો કરે બીજાને ન જોય.
તે જમાના ગયા હવે અભણુ હોય કોઇ,
ધર્મ શાસ્ત્ર જાણે થયા પાપ થકી રોયે.
અભક્ષ ભોજન કરી ખોટો બાંધે જે વિરોધ,
જગત જીવો દેશી બંધુ, ચોક. ૧

અજાણ્યાના હોય નહી અજાણ્યે ભુલે સઉ,
સોભદ્રાને અભિમાન્યુ સેરા જતાં વહુ.
અજાણ્યાસાં હેડંબાનું વન બાળ્યું સઉ,
ઘટોત્કસને અભિમાને યુધ્ધ કર્યું બહુ,
અજાણે માર્યો અભિમાન કરી મનમાં ક્રોધ,
જગત જીવો દેશી બંધુ ચોક ૨.

સોભદ્રાનું રૂદન જોઇ દયા લાવી મન,
હેડંબાએ જીવતો કર્યો જાણી અરજુન તન,
આપણે હીંદુ ધર્મ જાણી વિચારોને મન,
જગત જીવો દેશી ભાઇનું કેમ થાય ભોજન,

પોતાનુ બાળ માંદુ થાય તો ડાકટર શોધાશોધ,
જગતજીવો દેશી બંધુ ચોક ૩

પારકું એ પોતાનુ જેને નથી પડયું ભાન,
અભણ માણસ મજુર લોકો શાસ્ત્રના અજાણ.
જગતજીવો એક દેશી સર્વ જીવ સમાન,
જીવો જીવનુ પાલણ કરે રાજી રહે ભગવાન.
પંચ ઇન્દ્રી જ્ઞાની જીવો પાળો ધર્મ બોધ,
જગતજીવો દેશી બંધુ ચોક ૪

હલકી વાર્તુ દેશી બંધુ જાણી કહું મુખ,
બાંધ્યું વ્યસન છોડતાં તમને પહેલું પડશે દુઃખ.
દુઃખ પડશે તો સહેજે થસે છોકરાને સુખ,
પાપ થકી મુકત થશો ધન જાનુની કુંખ;
પશુ પક્ષી ભક્ષ કરે જીવ જીવને ખાએ,
માણસને અધીકાર નહી ખાએ તે નરકે જાએ,
માંસહારી દુખીયા થશે શાસ્ત્ર જુઓ શોધ,
અમીચંદ કહે ન માનોતો કરી રાખો નોંધ.
વાંચો વાંચો વાંચો વાંચી કરશો ના ક્રોધ ચોક ૫

માતાનો ગરબો (૧) પદ ૨૯

આવોની નંદલાલ રમવા આવોની એ રાહ

કરવા સેવક ને સહાય અંબા આવોનીરે,

લાગુ તમારે પાય અંબા આવોનીરે, (૧)

બાળપણું બાળ બુદ્ધિએ કહાડી,

માત પીતા સુખ આપતા દહાડી;

ખીલી જોબન ફુલવાડી અંબા આવોનીરે. (૨)

જુવાની ખીલી ભર જોબન મારૂં,

સંસાર સુખ લાગે મને પ્યારૂં.

નામ ન લીધું તમારૂં અંબા આવોનીરે (૩)

મારૂં તારૂં કરી દીનરે કાપી, કંઇરે ભવનો આ જીવ પાપી,

અઆવો સબુદ્ધી આપી. અંબા આવોનીરે. (૪)

ધન ધણીને છોકરાં મારાં, સંસાર સુખમાં લાગે છે પ્યારા.

અંત સમે નહી મારાં, અંબા આવોનીરે.

સુખ માનું તેતો દુઃખનો દરીઓ, કાચી માટીનો કુંભ ભરીઓ.

સમજ્યો તે પાર ઉતરીઓ. અંબા આવોનીરે. (૬)

સત ગુરૂ શબ્દે જ્ઞાનરે આપી, આદ્યશકતી અંતરમાંરે થાપી.

શું એ ઘટઘટ વ્યાપી. અંબા આવોનીરે.

આદ્ય ઇશ્વરી દિન દયાળી, દુખીઆરાના દુઃખરે ટાળી,
પાર ઉતારો હાથ ઝાલી, અંબા આવોનીરે.
તુંજ વીના નથી કોઇનીરે આશ, અરજ કરી ઉભો તમારી પાસ,
અમીચંદ કહે તારો દાસ. અંબા આવોનીરે.

ગરબો (૨) પાં ૩૦

સખી પડવે તે પથ પધાર્યા રે એ રાગ.

સખી આજ આનંદ મારે અંગરે, મારે જાવું સઇયરોની સંગરે
સાત વાર ગાવાનો ઉમંગે. લાગી ધુંન માજી નામની અમનેરે ૧
રવીવારની શોભા સારીરે, માનો મંડપ છે મીનાકારીરે.
લાલ સાડીની બલીહારી, લાગી ધુન માજી નામની અમનેરે ૨
સોમવારે ચંદ્ર મુખ ઝળકેરે, સપેત સાળુને મોતી ચળકેરે.
આવે દરશન કરવાને ખળકે લાગી ધુન માજી નામની અમનેરે ૩
મંગળવાર મા મંગળકારીરે, માની લીખલીખ જાવું બલીહારીરે
ભકત કરે ભકતી વમારી લાગી ધુન માજી નામની અમનેરે ૪
બુધવારે બુદ્ધિ આપો અમનેરે હાથ જોડી માગી કહું તમનેરે
મટે લક્ષ ચોર્યાશી ભમને, લાગી ધુન માજી નામની અમનેરે ૫
ગુરૂવારે ગુરૂ ગમ આપીરે, લાખો પાપ જનમના કાપીરે.
તમે ઘટઘટમાં રહ્યા વ્યાપી, લાગી ધુન માજી નામની અમનેરે ૬
શુક્રવારે સજી શણગારેરે, હીરા રત્ન કરે ચમકારેરે,
માના દરશન કરૂં વારેવારે. લાગી ધુન માજી નામની અમનેરે ૭
શનીવારે ઉભા સનમુખરે, આપે સુખને કાપે દુઃખરે
માના દરશનથી થાય સુખે, લાગી ધુન માજી નામની અમનેરે ૮
રાહુ કેતુ નવે ગ્રહે કહીએરે, લાગી પાય માજી નામ લઇએરે,
અમીચંદ કહે શરણું જઇએ લાગી ધુન માજી નામની અમનેરે

વૈરાગનો ગરબો (૩) પદ ૩૧

અલબેલી અંબેમાત જોવાને જઈએરે એ રાગ.

આ સંસાર મોહની જાળ, માનો છો મારી
થાશે જીવ દયાથી સુખ, કાયા નહી તારી.
ઝાંઝવાના પાણી જોઈને, જે જન પીવા જાયરે
નીરાશ થઈને નાંખે નીશાસાં. ખાલી ખોટી થાય: માનો છો મારી
સુણ સ્વપનામાં સંપત્તિ ભોગવે. નજરે નકકી દેખાયરે
જગત સ્વપનું એ તુ માનો, જાગી જોને જણાય માનો છો મારી
પુત્ર પરીવાર સ્ત્રીને જોબન, આખર અળગા થાયરે,
લોક લજજાથી રૂદન કરીને, ધન દોલતને ચહાય માનો છો મારી
આવ્યા કયાંથી ને કયાં જવાનું, રહેવું જઈ કોણ ઠામરે.
સ્વગુરૂનું શોધ્ય કરીને પૂછવું કરી પ્રણામ. માનો છો મારી.
આરે કાયા મારી ક્ષણ ભંગુર છે બતાવો મોક્ષ ધામરે,
તનમાં તપાસતાં માલમ પડશે. અમીચંદ રહે નીજ ધામ
માનો છો મારી; થાશે જીવ દયાથી સુખ; કાયા નહી તારી.

સુપાત્ર સ્ત્રીના ચેન બેની આટલું વાંચજો. પદ ૩૨

(અંબામા તારૂં દરશન દુર્લભ એ છંદની રાહ)

સુંગા પ્રાણીપર દયા કરી અભક્ષ ભોજન છોડોને વ્યસન,
ભલે બત્રીશા રશોઇ બનાવો સુખે જમો સ્ત્રી ફરજન.
ગોલા ઘાંચી ખત્રી વેપારી કરતા થયા વેપાર મોટા,
નથી સુધરા ઘરના બૈરા નહિતો મારે જ્ઞાનના સોટા.
સુધરેલ બૈરા કરે સુધારા પરમાંસ સામું નહિ જોતાં,
વ્યસની પુરૂષના વ્યસન છોડાવે મુકાવતા રસ્તા ખોટા.

વ્યસની પુરૂષની બાયડી દુખી સદા રહતી હોય નીરધંન,
ભલે બત્રીશ રસોઈ ચોક ૧ લો
સતી પુરૂષ ઘરબાર શતવંતી દયા ધરમ પર રાખે પ્રેમ,
નેમ નીતીમાં કુશળ રહીને દેવ મંદીર જાય રાખી નેમ.
પરમાટી મધુપાનને છોડી પશુ જીવપર રાખે પ્રેમ,
થયા આપની માફી માગે સતગુરૂ બોધ બતાવે તેમ.
એક એકની સંગતી થવાથી શુધરી નીરમળ થાશે મન,
ભલે બત્રીશી રસોઈ ચો. ૨
સમજી ગુરૂનું જ્ઞાન મેળવી ખોટા માર્ગને મૂકો ઝટ;
સત્ય સમાગમ સદાયે કરવું નીરમળ બુદ્ધિ થાએ તરત;
અભક્ષ ભોજન કરે મધુપાન બુદ્ધિ ભ્રષ્ટ થાએ તેજ વખત;
જે જે જીવોના માંસ આરોગ્યા ભવોભવ દુઃખ દેછે તરત
થોડું જીવવુંને ઝગડા બારે નહિ કોઈનું દુઃખવવું મન
ભલે બત્રીશી રસોઈ ચોક. ૩
સર્વે જીવ આશાના બાંધ્યા આશા ભંગ ન કરશો કોય;
જોર હોયતો જબરાથી લડજો નબળા બાચારા બેઠા રોય;
રોતા જીવનો મારા ન ખાતા વિચાર હોયતો વધને જોય;
એતો મદ મારવાને કહું છઉં મારો વિચાર આવ્યાનો નહોય
અમીચંદ કહે સર્વે ભાઈઓ કોઈનું ન દુઃખાવવું મન;
ભલે બત્રીશી રસોઇ ચોક ૪

કોઈનું મન દુખાય નહિ તે વિષેનું ભજન.

બુડો બાઇ બુડતો તારોરે અંબામા પાર ઉતારોરે એ રાગ
કાણાને શીદ કહેવું કાણું, મુરખને લડવાનું બાનું.
કાણો જઇ મુરખાને બાઝ્યો, મનડુ રીસે ભરાણું.
ક્રોધ કરી નાક કરડી ખાધુ, મુખડું કરી કટાણું. કાણાને

કાણા નકટાની જોડી થઇ, હવે બેસીને ખાઈએ ખાણું
મુરખો કહે ભાઈ પોહરચું ખાવાનું, કાણાને નહિ કહુ કાણું.
મુરખને લડવાનું બાનું.

ભલી બિચારી કથીઆરણ, તેને બામણીથી મન માનું,
નખપતી ચીજ લાવીને આપી, એતો રાખી રહી છાનું. કાણાને
એક દહાડો બેને લડાઇ થઈ, ત્યારે બામણી મન મુઝાણું
કથીયારણ કહે જુયે લઈશું મુખડું કેમ કરમાણું. કાણાને
જ્ઞાની પુરૂષ તો નજરે દેખેછે, અંધાને અજાણ્યું
કર્યા કરમ તે સૌને ભોગવવા, કિસ્મતનું ખુલે પાનું. કાણાને
હરી ભકતને સરવે સરખા, નથી મોટુંને નાનું.
વાણીમાં વિવેક રહયો છે, કુધલી કરે પાપ જાણુ. કાણાને
કાણા નકતા જોડે સંબંધ નથી, હુંતો ગુરૂનું જ્ઞાન વખાણું
અમીચંદ કહે ગર્વ ના કરશો, પુઠનું નથી ઠેકાણું કાણાને

સવ જીવ સમાન જાણવા. પદ ૩૩

અંબા મા તારા દરશન દુર્લભનો રાગ.

પ્રાણી માત્ર મારા દેશી ભાઇ, ગયો વખત નહી આવે ફરી,
જાવું દુર રહયો દીવસ થોડો કરો ભકતી સૌ ધ્યાન ધરી.
અનંત ભવનો આ જીવ દુખી; તરવાનું છે આ બારૂં,
મનુષ્ય અવતાર ણારલું નેકનું સ્વદેશ લાગે સૌને પ્યારૂં.
ઇચ્છા કરે પણ નીષ્ફળ જાય જીવ સતગુરૂ મળે કામ થાય તારૂં.
પ્રથમ શારદાં માત સમરી ગુરૂ મળે જાય દુઃખ મારૂં
ગુરૂ જ્ઞાન આપે તે લેવુ સંસાર સમુદ્ર જાવું તરી.
જાવું દુર રહયો દીવસ થોડો, પ્રાણી (૧)

ગુરૂ ગમ વાણી કોઇ લે વીરલા ખરા ભકત જે હોય શૂરા
ગુરૂ શરણુ જઇ શીશ નમાવે તારો પાર ગુણના પુરા
ગુરૂ કહે ભાઇ તરવું હાથે કરમ ખપાવી કરો ચકચુરા
મન મારી મમતાને ત્યાગો અખંડ જોત વરસે નુરાં
ભકતી કરી તરી જવું જગતને સદગુરૂ શબ્દને અનુસરી
જાવું દુર રહયો દીવસ થોડો ચોક ૨
ઉઠયા વહેલાં ને ભુલા પડયા ભાઈ થયું અસુર અંધારૂ ઘોર
પરવારતામાં આવી પહોચ્યા કાળ કઠણ લુટારા ચોર
બાંધી મારશે લઇને જાશે રોશે સગાં કરી શોરબકોર
જીવ જાશે જમપુરી એકલો માથા ઉપર જમનું જોર
ભકિત આગળ ન ચાલે જમનું સંસાર સમુદ્ર જાવુ તરી,
જાવું દુર રહયો દીવસ થોડો, ચોક (૩)
જાગી જોતાં જુઠું લાગે આ સંસાર છે સ્વપના તુલ,
માયા માર ખવડાવે જગતમાં કામ ક્રોધ છે પાપનું મુલ
દૈવ માયા ભગતી કહીએ અસત્ય નહી ચાલે બીલકુલ
ભકિત કરો સૌ આકીન રાખી મળે મોક્ષ જાયે ભાગ્યે ખુલ
અમીચંદ કહે પાર ઉતારો જનમ મરણથી ગયો હરી
જાવું દુર રહયો દીવસ થોડો કરો ભગતી સૌ ધ્યાન ધરી.

ચાહ વિશેની લાવણી. પદ ૩૪

અંબા મા તારા દર્શન દુર્લભ એ રાહ.

પાણી પાણી જોયા સૌના પાણી, ચાહના પાણીમાં
થયા ગુલતાન;

ધીમે ધીમે ધમ ધમાટે ઘુસી, ચાહ રાણી કરી હિંદુસ્તાન;
કામણગારીનું જબરૂં કામણ, દુધ ખાંડને રાખ્યા સંગ;
દેખા દેખીએ ઘરમાં ઘાલી, ચાહ પીવાનો લાગ્યો રંગ;
મોટે મોટે ઘેર પહેલા ફેલાઈ, પછી વ્યાપી ગઇ અંગોઅંગ;
ખાણી પીની ખસી ગઇને, ચાહ પાણીનો આવ્યો બંગ;
ભાઈબંધ દોસ્તાર મીજબાન આવે પહેલાં મળે ચાહ બાઇને માન
ધીમે ધીમે ધમધમાટ ઘુસી; ચોક. ૧
ચાહ બતાવે વેશ્યા પુરૂષને ધન દોલત ખાઈ કરે પ્રેમાળ;
ચાહ બતાવી દ્યૂત રમાડયા વનવાસ કઢયાં પાડું બાળ;
ઉંદર હંસની દોસ્તી કરી પાંખ કાપી ચાહીને આણ્યો કાળ;
દુઃખ દેનારીચાહને સમજી ઘણા માણસો છોડે છે હાલ;
શરીરનું લોહી શોષી નાંખે સમજુ પુરૂષને પડશે ભાન;
ધીમે ધીમે ધમ ધમાટ ઘુસી; ચોક. ૨
ચંપારણ્યમાં ખેતર ચાહના સાહેબ લોક છે વેપારી;
હિંદુસ્તાનથી માણસ બોલાવ્યા પગાર કરી ભારી ભારી;
મુદત બાંધી લેખ લખાવી નોકરી કરાવે મનધારી;
જરા કામ જો બાકી રહેતો છોડા કાઢે મારી મારી;
છુટી છટકવા ઘણું ચાહ્યા પણ લખાણમાં કર્યા બંધાન;
ધીમે ધીમે ધમધમાટ ઘુસી; ચોક. ૩
હિંદુસ્તાનના મજુર દુઃખી દેશીભાઈની જાણો દાઝ;
ચાહ પીવાની બંધ કરોતો નથી મજુરનું કામને કાજ;
મજુર સુખી થઇ હિંદમાં આવે ચાહ રાંડને કરી દોને તાજ;
સ્વાર્થને પરમાર્થ બે છે ઍંટ સમજી કાઢો આજને આજ;
અમીચંદ કહે વ્યસન નહિ કરતાં વ્યસનથી સૌ થાય હેરાન;
ધીમે ધીમે ધમધમાટ ઘુસી ચોક. ૪

આ ગ્રંથકર્તાનાં બીજાં પુસ્તકો.

અંબાજીના છંદ—ભા. ૧ થી ૬

આ પુસ્તકમાં જુદા જુદા રાગના છંદો નિર્ગુણ, સગુણ, આત્મજ્ઞાન, વેદાંત, સાથેના સમાવવામાં આવ્યા છે. ટુંક વખતમાં તેની પાંચ આવૃત્તિ ખપી ગઈ છે. આ છઠ્ઠી આવૃત્તિ છે. અને તેમાં ખાસ વધારા તરીકે છઠ્ઠો ભાગ મૂકયો છે. અંબા માતાની તથ ગ્રંથકર્તાની સુંદર છબી સાથે તૈયાર થાય છે.

ચંડીપાઠ સંસ્કૃત ઉપરથી ગુજરાતીમાં તરજુમો

કીંમત છ આના. ટપાલખર્ચ જુદો.

મળવાનું ઠેકાણું.

અમીચંદ મોતીચંદ ઝવેરી.

આમલીરાન વાડી સુરત.

અંબાજી માતાના દેવળમાં ટકોરખાના નીચે

થી વેચનારની દુકાને.

શા. ચુનીલાલ અમીચંદના શ્રી સુરત જૈન એન્ડ જન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં
પ્રભુશંકર નરભેરામ વ્યાસે છાપ્યું. ઠે. ખપાટીયા ચકલા સુરત.